

TÜRKİYE'DE REKABET MAHKEMELERİNİN KURULMASI ÇOK MU UZAK BİR İHTİMAL? IS THE ESTABLISHMENT OF COMPETITION TRIBUNALS IN TURKEY A REMOTE POSSIBILITY?

Ahmet Fatih ÖZKAN*

Özet: Avrupa Birliği'ne üyelik kapsamında 1994 yılında ülkemizde rekabet mevzuatı yürürlüğe konulmuş ve bu mevzuatı uygulamakla görevli Rekabet Kurumu kurulmuştur. Buna karşın, bazı ülkelerin aksine, rekabet hukukundan doğan davaları karara bağlamak üzere uzmanlık mahkemesi niteliği taşıyan bir "rekabet mahkemesi" oluşturulmamıştır. Genel görevli mahkemelerden ayrı bir rekabet mahkemesi hiçbir zaman kanun koyucunun gündeminde olmamış, literatürde de rekabet mahkemesi konusu yeterince ele alınmamıştır. Bu makalede rekabet hukukundan doğan iptal ve tazminat davalarının görüldüğü mevcut mahkeme teşkilatı özetlenmekte, rekabet mahkemelerinin kurulmasının Türk yargı örgütüne ve Anayasaya uygun olup olmadığı tartışılmakta, rekabet mahkemelerinin kurulmasına yönelik bir ihtiyacın bulunup bulunmadığı sorusuna yanıt aranmakta ve rekabet mahkemelerinin nasıl olabileceğine ilişkin çeşitli senaryolar üzerinde durulmaktadır. Makalede rekabet hukuku alanında uzman hâkimlerden oluşan, karmaşık iktisadi konularda mahkemeye yardımcı olabilecek ekonomist, ekonometrist, istatistikçi vb. uzmanların da görev yapabileceği, yalnızca rekabet hukukundan doğan davaları inceleyecek, adli yargı bünyesinde ve asliye hukuk mahkemesi derecesinde ilk derece rekabet mahkemelerinin kurulması savunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Rekabet mahkemesi, iptal davası, tazminat davası, yargı örgütü, Rekabet Kurulu

Abstract: In the accession process of Turkey to the European Union, competition legislation was enacted in 1994 and the Turkish Competition Authority was established to implement this legislation. In contrast to many countries, a competition tribunal was not founded to solve legal disputes arising out of Turkish competition law. The idea of creating a separate competition tribunal has never been on the agenda of the Turkish lawmaker, nor has it been properly discussed in the literature either. This article illustrates the

* Dr., Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Görevlisi, PhD (University of Sussex/İngiltere), LL. M. (Hukuk ve Ekonomi, Bilkent Üniversitesi). Bu makale yazarın İstanbul Bilgi Üniversitesi Rekabet Hukuku ve Politikası Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen Uygulamalı Rekabet Hukuku Seminerleri programı bağlamında 20 Nisan 2017 tarihinde İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde sunduğu aynı adlı tebliğden derlenmiştir. Yazar değerli yorumlarıyla bu makaleye katkıda bulunan Doç. Dr. Kerem Cem Sanlı, Yrd. Doç. Dr. Kadir Baş ve Gökşin Kekevi'ye teşekkür eder.

current courts that are authorised to hear actions for annulment and actions for damages in Turkish competition law, discusses the compatibility of competition tribunals to the Turkish judicial system and to the Constitution, seeks answer to the question as to whether the creation of competition tribunals is necessary and finally analyses different scenarios on how competition tribunals could be in practice. The article advocates the creation of competition courts, which would have judges with expertise in competition law, as well as experts like economists, econometrists and statisticians who could provide assistance in solving complex economic matters, would hear only actions arising out of competition law and would have the same degree as that of civil courts of first instance.

Keywords: Competition tribunal (court), action for annulment, action for damages, judicial system, the Turkish Competition Authority

Giriş

Türkiye’de rekabet hukuku 1990’lı yılların ortasında doğmuştur. Her ne kadar ülkemizde 1970 ve 1980’li yıllarda birtakım kanunlaştırma çabaları görülmüşse de,¹ ayrı ve bağımsız bir rekabet mevzuatının oluşturulması ancak Aralık 1994 tarihinde yasalaşarak yürürlüğe giren 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun)² ile mümkün olmuştur. Aradan geçen 23 yılı aşkın sürede, Rekabet Kurulu (RK) kararlarının iptali için başvurulmuş idari yargı ile rekabet ihlalinin doğan tazminat davalarının görüldüğü adli yargı çatısı altındaki genel görevli mahkemelerden ayrı olarak, uzmanlık mahkemesi niteliğinde bir “rekabet mahkemesi” oluşturulmamıştır. Rekabet mahkemelerinin kurulması hiçbir zaman kanun koyucunun gündeminde olmamış, konu literatürde de yeterince ele alınmamıştır.³

¹ Türkiye’de 1971 tarihli “Tüketicinin Korunması İçin Ticaret Konusu Mal ve Hizmetlerle İlgili Faaliyetlerin Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı”, 1975 tarihli “Ticaretin Düzenlenmesi ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı”, 1980 tarihli “Ticarette Dürüstlüğü Korunması Hakkında Kanun Tasarısı”, 1981 tarihli “Ticari Faaliyetlerin Düzenlenmesi ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarısı”, 1983 ve 1984 tarihli “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Tasarıları” ve son olarak 1984 tarihli “Rekabeti Sınırlayan Anlaşmalar ve Uygulamalar Hakkında Kanun Tasarısı” adları altında çeşitli kanun tasarıları hazırlanmış, ancak hiçbiri yürürlük kazanamamıştır. Türkiye’de rekabete ilişkin bir yasal mevzuat oluşturulmasına yönelik çalışmalar hakkında daha fazla bilgi bkz. Emel Badur, Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 6, Ankara, 2001, s. 29-38 ve Rekabet Kurumu, 5. Yıllık Rapor, Ankara, 2003, s. 6-8.

² RG 13.12.1994, s. 22140.

³ Aşağıda görüleceği üzere bazı yazarlar rekabet hukukunda uzmanlaşma sağlan-

Uzmanlık (ihtisas) mahkemeleri; alanında derin bilgi ve tecrübe sahibi hâkimlerden oluşan, bünyelerinde mahkemeye yardımcı olabilecek uzmanların da görev yapabileceği, yalnızca belli başlı dava türlerini inceleyen ve bu nedenle daha hızlı kararlar verebilen, en nihayetinde adaletin daha etkili olarak dağıtılabilmesi için mahkemelerdir.⁴ Türkiye’de hâlihazırda “*asliye ticaret mahkemeleri*”, “*fikri ve sınaî haklar mahkemeleri*”, “*tüketici mahkemeleri*”, “*aile mahkemeleri*”, “*iş mahkemeleri*”, “*icra mahkemeleri*”, “*kadastro mahkemeleri*”, “*çocuk mahkemeleri*”, “*trafik mahkemeleri*” gibi uzmanlık mahkemeleri görev yapmaktadır. Uzmanlık mahkemeleri bir ülkenin ihtiyaçları uyarınca, özellikle de önem atfettiği konulara ilişkin olarak kurulmaktadır. Örneğin Türkiye’de olmayan bir uzmanlık mahkemesi türü olarak İsveç’te çevre mahkemeleri, Avusturya’da ise göç ve iltica mahkemeleri bulunmaktadır.⁵

masını savunmuş ve bunu gerçekleştirmek üzere rekabet uzmanlık mahkemelerinin veya yüksek mahkemelerde rekabet hukukundan doğan davalara bakan özel dairelerin oluşturulması teklif etmişlerdir. Ancak bu gibi öneriler çoğu zaman üstünlük kalmış ve etraflıca tartışılmamıştır. Örneğin bu mahkemelerin adli yargı bünyesinde mi idari yargı bünyesinde mi kurulacağı, yargılama usulünün nasıl olacağı, hâkimlerinin hangi nitelikleri taşıyacağı, kararlarına karşı hangi mahkemelere başvurulacağı vb. pek çok detaya ilişkin neredeyse hiçbir açıklamada bulunulmamıştır.

⁴ Medeni usul hukuku literatüründe uzmanlık mahkemeleri ibaresine alternatif olarak “özel mahkeme” ve “özel görevli mahkeme” ibareleri de kullanılmaktadır. Örneğin Kuru’ya göre belli kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklara veya belli çeşit uyuşmazlıklara bakmak için özel kanunlarla kurulmuş olan mahkemelere “özel mahkemeler” denir. Yazara göre özel mahkemelerin baktığı işler genel değil, özeldir; belli kişiler veya konular bakımından sınırlandırılmıştır. Özel mahkemeler, yalnız özel kanunlarında gösterilmiş olan işlere ve davalara bakmakta olup özel mahkemelerin kuruluşu, işleyişi ve yargılama usulleri, genel mahkemelere oranla bazı özellikler gösterir. Baki Kuru, *Medeni Usul Hukuku*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016, s. 14. “Özel mahkeme” kavramı ve örnekleri için ayrıca bkz. Süha Tanrıver, *Medeni Usul Hukuku: Cilt 1 Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 152 vd. Arslan/Yılmaz/Taşpınar ise “özel görevli mahkeme” ibaresini tercih etmekte, ancak “uzmanlık mahkemesi” ve “ihtisas mahkemesi” ibarelerini de kullanmaktadırlar. Yazarlara göre çağımızın hızlı teknolojik gelişmeleri, üretim, ticaret ve hukuki ilişkilerin gittikçe karmaşıklaşması sonucunu doğurduğundan, sorunlara, kişilere veya konulara göre uzman mahkeme anlayışı önem kazanmıştır. Bu mahkemeleri özel kılan husus, baktıkları davaların sınırlı olması ve konu veya tarafların konumu ya da sıfatlarına göre seçilmiş belli türde davalara bakmalarıdır. Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz ve Sema Taşpınar Ayyavaz, *Medeni Usul Hukuku*, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 103-104.

⁵ Chris Backes ve Mariolina Eliantonio, “Administrative Law”, J. Hage ve B. Akkermans (der), *Introduction to Law*, Springer, 2014 içinde s. 203.

Her ne kadar uzmanlık mahkemeleri Türk yargı örgütüne yabancı bir mahkeme türü olmasa da, aşağıda inceleneceği üzere, Anglo-Sakson hukuk sistemine dâhil kimi ülkelerin aksine Türkiye’de henüz rekabet davalarını gören bir uzmanlık mahkemesi bulunmamaktadır. Ancak uzmanlık mahkemesi olarak rekabet mahkemelerinin kurulması, gerek nispeten genç bir hukuk dalı olan rekabet hukukunun gelişimine, gerekse bu hukuk dalına ilişkin yargı makamları nezdinde uzmanlaşmanın sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Bu makalede rekabet hukuku alanında uzman hâkimlerden oluşan, karmaşık iktisadi konularda mahkemeye yardımcı olabilecek ekonomist, ekonometrist, istatistikçi vb. uzmanların da görev yapabileceği, yalnızca rekabet hukukundan doğan davaları inceleyecek, adli yargı bünyesinde ve asliye hukuk mahkemesi derecesinde ilk derece rekabet mahkemelerinin kurulması savunulmaktadır.

Beş bölümden oluşan bu makalenin ilk bölümünde, mevcut durumda Türkiye’de rekabet hukukundan doğan davaların görüldüğü idari yargı ve adli yargı çatısı altındaki mahkeme teşkilatı ortaya koyulmaktadır. İkinci bölümde uzmanlık mahkemesi niteliğinde rekabet mahkemelerinin kurulmasının Türk yargı örgütüne ve yürürlükteki Anayasaya uygun olup olmadığı çeşitli örnekler ışığında tartışılmaktadır. Üçüncü bölümde rekabet mahkemelerinin kurulmasına yönelik bir ihtiyacın bulunup bulunmadığı sorusuna yanıt aranmaktadır. Dördüncü bölümde rekabet mahkemelerinin bulunduğu diğer ülke uygulamalarına değinilmektedir. Beşinci ve son bölümde ise kurulması savunulan rekabet mahkemelerinin nasıl olabileceğine ilişkin farklı senaryolar üzerinden önerilerde bulunulmaktadır.

I. Mevcut Durumda Rekabet Hukukundan Doğan Davalar Hangi Mahkeme(ler)de Görülmektedir?

Rekabet Kurumu, mal ve hizmet piyasalarında teşebbüsler arası adil ve etkin rekabetin korunmasına yönelik olarak faaliyet gösteren bir kamu kuruluşu veya Türk idare hukuku literatüründeki terminolojiye uygun olarak bir bağımsız idari otoritedir. Hukuk devleti ilkesi gereği bireylerin davranışları gibi devletin eylem ve işlemlerinin de yargı denetimine tabi olması sonucu,⁶ Rekabet Kurumu’nun karar or-

⁶ 1982 Anayasası’nın 2. maddesi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti, bir “hukuk

ganı olan RK'nın kararları da şüphesiz yargı organlarının denetimi altındadır. Rekabet hukukundan doğan tek dava türü, RK'nın kararlarına karşı yapılan itirazlar değildir. Buna ek olarak, rekabet ihlalinin zarar gören kişilerin açacağı tazminat davaları da yine rekabet hukukundan doğmaktadır. Aşağıda ayrıntılı olarak görüleceği üzere, bu iki tür dava için ülkemizde farklı yargı kollarına başvurulmaktadır.

A. İdari Yargıda Görülen Rekabet Davaları

İdari yargı, ilke olarak idarenin, idare hukukunca düzenlenen işlem ve eylemlerinden doğan uyuşmazlıklara bakan, adli yargının dışında, kendine özgü kuralları ve yargılama yöntemleri olan bir yargı düzenidir.⁷ Başka bir deyişle idari yargı, kamu kuruluşlarının idare ve vergi hukuku alanındaki işlem ve eylemlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümlendiği yargı koludur. Eğer idare, eylem ve işlemlerinde kamu gücü ayrıcalıklarıyla, yani özel kişiler arasındaki ilişkilerde görülmeyen birtakım imtiyazlarla donatılmış veya birtakım yükümlülüklerle tabi kılınmış ise, bu eylem ve işlemler özel hukuka değil, idare hukukuna tabi olup, onlardan kaynaklanan uyuşmazlıklar da idari yargıda çözümlenir.⁸ RK'nın kamu gücü kullanarak tesis ettiği idari işlem niteliğindeki kararlarına karşı ilgililer tarafından yapılan itirazlara ilişkin iptal davaları da idari yargıda görülmektedir.

4054 sayılı Kanun'un ilk halinde RK kararlarına karşı yargı makamlarına başvuru konusunda "[k]urulun nihai kararlarına, tedbir kararlarına ve idarî para cezalarına ilişkin kararlarına karşı iptal davaları ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülür" hükmü yer almaktaydı (m. 55). Ancak Temmuz 2012 tarihinde 6352 sayılı Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun ile aynı hüküm "[i]dari yaptırım kararlarına karşı yetkili idare mahkemesinde dava açılabilir" biçiminde değiştirilmiştir. Bu değişiklik-

devleti" dir. Hukuk devleti, en kısa tanımıyla faaliyetlerinde hukuk kurallarına bağlı olan devlettir. Hukuk devletinde tüm devlet organlarının eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olması gerekmektedir. Anayasa'nın 125. maddesinde "[i]darenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır" denilerek hukuk devletinin bu gereği kabul edilmiştir. Kemal Gözler, Anayasa Hukukuna Giriş, 25. Bası, Ekin Kitabevi, Bursa, 2016, s. 208-210.

⁷ Turgut Tan, İdare Hukuku, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 613.

⁸ Kemal Gözler, İdare Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2008, s.796.

le birlikte RK kararlarına karşı itiraz, doğrudan Danıştay'a değil, ilk derece idare mahkemelerine, yani Rekabet Kurumu'nun merkezinin bulunduğu Ankara İdare Mahkemelerine yapılı hale gelmiştir.

20 Temmuz 2016 tarihinden itibaren Ankara İdare Mahkemelerinin verdiği kararlara karşı kararın usule ve esasa aykırı olduğu gerekçesiyle hukuki yararı bulunan kişi tarafından, RK kararına konu olan miktar veya değer (yani RK'nın verdiği idari para cezası tutarının) 2017 yılı için 5.000 TL'yi aşması koşuluyla, Ankara Bölge İdare Mahkemesi'nde (7. Daire) istinaf; yine 2017 yılı için 120.000 TL'yi aşması koşuluyla da Danıştay'da (13. Daire) temyiz kanun yoluna başvurulabilmektedir (2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu m. 45(1) ve m. 46(1)-(b)). Kanun yoluna başvuru yalnızca idari para cezası kararlarıyla sınırlı olmayıp, bu bağlamda RK'nın herhangi bir idari para cezası vermediği kararlar⁹ açısından da yukarıda belirtilen parasal sınırlara tabi olmaksızın her iki kanun yoluna başvurulabilir.

B. Adli Yargıda Görülen Rekabet Davaları

Rekabet hukukundan doğan davalar sadece idari yargıda görülmemektedir; adli yargı bünyesinde de rekabet hukukuna ilişkin davalar incelenip karara bağlanmaktadır. *“Rekabetin Sınırlanmasının Özel*

⁹ RK'nın bir ihlal tespiti yapmadığı ve soruşturma açmadan dosyayı kapattığı kararlarının hüküm kısmında farklı ibarelerin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Örneğin RK; 23.03.2016 tarih ve 16-11/172-77 sayılı Fındık Üreticileri kararında “soruşturma açılmamasına”; 22.10.2014 tarih ve 14-42/761-337 sayılı AYEDAŞ kararında “şikâyetin reddi ile soruşturma açılmamasına”; 03.01.2008 tarih ve 08-01/6-5 sayılı Amadeus kararında “soruşturma açılmasına gerek bulunmadığına”; 17.03.2011 tarih ve 11-16/287-92 sayılı Algıda kararında “soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikâyetin reddine”; 04.02.2009 tarih ve 09-04/93-33 sayılı Gittigidiyor.com kararında “4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığına” ve 16.12.2015 tarih ve 15-44/740-267 sayılı Batı-Güneydoğu Avrupa Demiryolu kararında “dosya konusu iddiaların 4054 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilemeyeceğine” karar vermiştir. Her ne kadar tercih edilen ibareler farklı olsa da sonuç değişmemektedir: RK soruşturma açmadan, ön araştırma kararıyla ilgili dosyayı kapatmış olmaktadır. Ancak RK'nın soruşturma açtığı bazı kararlarında da ihlal bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Örneğin 06.12.2012 tarih ve 12-62/1633-598 sayılı Kale Kilit kararı ile 18.02.2016 tarih ve 16-05/118-53 sayılı Nuh Çimento kararlarında RK, soruşturma sonucunda ilgili teşebbüslere “idari para cezası uygulanmasına gerek olmadığına” karar vermiştir. Özetle RK'nın bu türden kararlarına karşı, herhangi bir parasal sınıra tabi olmaksızın, istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurulabilir.

Hukuk Alanındaki Sonuçları” başlıklı 5. bölümünde 4054 sayılı Kanun, rekabet ihlallerinden zarar gören kişilere uğradıkları zararı zarar verenlerden tazmin edebilmelerine yönelik olarak tazminat davası açma hakkı tanımıştır (m. 57-58).¹⁰ Kanunda RK kararlarının iptaline ilişkin davalar için açıkça idari yargı mahkemelerine işaret edilmiş olsa da (m.55), tazminat davalarına ilişkin görevli mahkeme(ler) konusunda sessiz kalınmıştır. Konuya ilişkin olarak yalnızca 4054 sayılı Kanun’un 58. maddesinin madde gerekçesinde tazminat davalarının “özel hukuk hükümleri çerçevesinde” görüleceği ifade edilmiştir.

Her ne kadar 4054 sayılı Kanun’da tazminat davalarının açılacağı mahkeme belirtilmemiş olsa da, Türk yargı örgütü dâhilinde bu davalar, iptal davalarının görüldüğü idari yargıda değil, adli yargı bünyesinde görülmektedir. İdari yargıda olduğu gibi, adli yargı ilk derece mahkemelerinin kararlarına karşı da kanun yoluna başvuru mümkündür. 20 Temmuz 2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere adli yargı mahkemelerinin kararlarına karşı tazminat davasına konu olan miktar veya değer (tazminat tutarının) 2017 yılı için **3.110 TL**’yi aşması durumunda yetkili Bölge Adliye Mahkemesinde istinaf; yine 2017 yılı için **41.530 TL**’yi aşması koşuluyla da Yargıtay’da temyiz yoluna başvurulabilecektir (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 341(2) ve m. 362(1)(a)).

İdari yargıda RK kararlarına karşı açılan iptal davaları yalnızca belli bir mahkemede, idare mahkemelerinde, görülmekteyken, adli yargı mahkemeleri açısından aynı durum söz konusu değildir. Başka bir deyişle, rekabet ihlalden doğan tazminat davaları, her hâlükârda adli yargı çatısı altında olmakla birlikte, davanın taraflarına göre farklı mahkemelerde veya yargı işlevini haiz heyetlerde görülmektedir. 4054 sayılı Kanun’da kimlerin tazminat davası açabileceği açıkça düzen-

¹⁰ 4054 sayılı Kanun’un 57. maddesi uyarınca “[h]er kim bu Kanuna aykırı olan eylem, karar, sözleşme veya anlaşma ile rekabeti engeller, bozar ya da kısıtlarsa yahut belirli bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu kötüye kullanırsa, bundan zarar görenlerin her türlü zararını tazmine mecburdur...” Yine aynı kanunun 58. maddesinde de “...Rekabetin sınırlanmasından etkilenen rakip teşebbüsler, bütün zararların tazminini rekabeti sınırlayan teşebbüs ya da teşebbüslerden talep edebilir” hükmü yer almaktadır. Her ikisinin de rekabet hukukundan doğmasına karşın iptal davaları, RK’nın kararlarının hukuki geçerliliğini etkileyecek nitelikte hüküm ve sonuç doğurmaktayken, tazminat davaları yalnızca rekabet ihlalden zarar gören kişilerin bu zararlarını zarar verenlerden tazmin etmelerine yöneliktir.

lenmediğinden, uygulamada görevli mahkemeyi belirleyebilmek için her bir somut davacı türü için ayrı bir değerlendirme yapılmaktadır.¹¹ Mevcut durumda tazminat davaları; (1) asliye hukuk mahkemeleri, (2) asliye ticaret mahkemeleri, (3) tüketici hakem heyetleri ve (4) tüketici mahkemelerince karara bağlanmaktadır.

1. Asliye Hukuk Mahkemelerinde Görülen Rekabet Davaları

4054 sayılı Kanun kapsamında tazminat davalarının asliye hukuk mahkemelerinde açılabilmesi için davanın (i) aşağıda inceleneceği üzere, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) veya ilgili diğer mevzuat bağlamında bir ticari dava olmaması ve (ii) taraflarından birinin 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (TKHK) bağlamında tüketici¹² sayılmaması gerekmektedir. 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) uyarınca dava konusu değer veya miktara göre sulh hukuk mahkemeleri veya asliye hukuk mahkemelerinin görevli olması esasına HMK’da yer verilmemesi nedeniyle,¹³ asliye hukuk mahkemeleri açısından tazminat davalarında herhangi bir parasal sınır bulunmamaktadır. Bu nedenle, rekabet ihlalinin doğan tazminat davaları sulh hukuk mahkemelerinde görülmemektedir.

Asliye hukuk mahkemelerinde açılacak tazminat davalarında da-

¹¹ Literatürde bu durum kanundaki “bir aksaklık” olarak nitelendirilmiştir. Kerem Cem Sanlı, “Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları: Genel Bakış ve Sorunlar”, K.C.Sanlı (der.), Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları, XII Levha Yayıncılık, 2013 içerisinde s. 18.

¹² TKHK’nın 3. maddesinin 1. bendinin (k) bendinde tüketici, “[t]icari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan hareketle tüketici kavramının unsurları arasında (i) tüketicinin işlem yaparken amacının ticari ve mesleki olmaması, (ii) tüketicinin bir mal veya hizmet edinmesi, kullanması ya da yararlanması gibi bir harekette bulunması ve (iii) tüketicinin gerçek veya tüzel kişi olması bulunmaktadır. İ. Yılmaz Aslan, Tüketici Hukuku Dersleri, 6. Bası, Ekin Kitabevi, Bursa, 2016, s. 2. Bu düzenleme sonucu bireylere ek olarak dernekler, vakıflar vb. tüzel kişilerin de tüketici olabilmesi mümkündür.

¹³ Mülga 1086 sayılı HUMK’un 8. maddesinde “...mamelek hukukundan doğan değer veya miktarı beşmilyar lirayı geçmeyen davaları” görme görevi sulh hukuk mahkemelerine verilmişti. Maddede geçen parasal sınır her yıl yeniden değerlendirilme oranına göre ayarlanmakta ve belirlenen parasal sınıra göre dava ya sulh hukuk mahkemesinde ya da asliye hukuk mahkemesinde açılmaktaydı. 6100 sayılı HMK bu ayrıma son vermiş ve davanın konusuna ya da değerine bakılmaksızın, ilgili maddede sayılan birkaç ayrık durum dışında, malvarlığından doğan tüm davaları asliye hukuk mahkemelerinin görev alanına bırakmıştır.

vacı (zarar gören taraf) bir esnaf (örneğin esnaf işletmesi için plastik boru satın alan bir musluk tamircisi), bir çiftçi (örneğin serasında kullanılmak üzere gübre satın alan bir domates üreticisi), serbest meslek erbabı bir kişi (örneğin diş kliniğine panoramik diş röntgen cihazı satın alan bir dişçi), bir dernek veya vakıf (örneğin üyeleri ya da yöneticileri için hafta sonu bir otelde konaklama hizmeti satın alan bir dernek veya vakıf), hatta bir kamu kuruluşu (örneğin kampüsündeki asansörlerin bakımını yaptıran bir devlet üniversitesi) olabilir. Tacir veya tüketici sıfatıyla hareket edildiği takdirde ise asliye ticaret mahkemelerinin veya tüketici hakem heyetleri ya da tüketici mahkemelerinin görev alanına girilmiş olacaktır.

2. Asliye Ticaret Mahkemelerinde Görülen Rekabet Davaları

4054 sayılı Kanun kapsamında tazminat davalarının asliye ticaret mahkemelerinde açılabilmesi TTK'daki esaslara göre belirlenecektir. Aksine bir düzenleme bulunmadıkça, ticari davalar için görevli mahkeme olarak asliye ticaret mahkemelerini öngören TTK (m.5(1)), "mutlak ticari dava" ve "nispi ticari dava" şeklinde ikili bir ayırım yapmaktadır. TTK m. 4 uyarınca her iki tarafın da tacir olduğu ve her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili olan uyuşmazlıklardan doğan davalara "*nispi ticari dava*" adı verilmektedir. Burada davanın tarafının tacir olup olmaması, davanın ticari dava olmasını etkilemekte, bu yüzden bu davaların "*nispi*", yani göreceli bir niteliği bulunmaktadır. Yine aynı madde uyarınca TTK'nın kendi sistematığı içerisinde yer alan hususlardan (örneğin haksız rekabet, sigorta sözleşmesi, çatma vs.) doğan davalar ise "*mutlak ticari dava*" olacaktır. Davanın taraflarına veya ticari işletmeyle ilgili olup olmadığına bakılmaması sonucu "*mutlak*" bir ticari davadan söz edilmektedir.¹⁴

¹⁴ Bunun dışında TTK'nın kendisine yaptığı atfı sonucu, bazı kanunlarda yer alan uyuşmazlıklardan doğan davalar da, yine taraflarına veya bir ticari işletmeye ilgili olup olmadığına bakılmaksızın, "*mutlak ticari dava*" sayılacaktır, örneğin marka veya patent sahibinin haklarının ihlali durumunda açılan tazminat davası. Bunun dışında, başka kanunlarda da "*mutlak ticari dava*" olarak düzenlenen davalar bulunmaktadır, örneğin 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 154. maddesi kapsamında açılacak iflas davaları. Gerek nispi, gerekse mutlak ticari davalar için görevli mahkeme, kanunda aksi düzenlenmedikçe, asliye ticaret mahkemeleridir. Rıza Ayhan, Mehmet Özdamar ve Hayrettin Çağlar, Ticari İşletme Hukuku, 9. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016, s. 68-80.

Rekabet ihlalden doğan tazminat davalarının asliye ticaret mahkemesinde açılabilmesi için (i) davanın TTK bağlamında mutlak veya nispi bir ticari dava olması, (ii) bu ticari davayı asliye ticaret mahkemelerinin görev alanı dışına çıkaran bir yasal düzenlemenin bulunması ve (iii) taraflardan birinin TKHK bağlamında tüketici sayılması gerekmektedir. Mülga HUMK uyarınca dava konusu değer veya miktar esas alınarak sulh hukuk mahkemeleri veya asliye ticaret mahkemelerinin görev alanının belirlenmesi esasına HMK’da yer verilmesi sonucu, asliye hukuk mahkemelerinde olduğu gibi asliye ticaret mahkemelerinde açılan tazminat davaları açısından da herhangi bir parasal sınır bulunmamaktadır. Görev açısından bir fark bulunmasa da, iş bölümü açısından tazminat davasının asliye ticaret mahkemesinin hangi dairesinde görüleceği değişebilecektir.¹⁵

Asliye ticaret mahkemelerinde açılacak tazminat davalarında davacı, bir gerçek kişi tacir (örneğin ticari işletmesi için bankadan ticari kredi alan bir iş adamı) veya bir tüzel kişi tacir (örneğin sahip olduğu fabrikalar için özel güvenlik hizmeti satın alan bir anonim şirket) olabilir.¹⁶ Ancak TTK’da benimsenen mutlak ticari dava esası gereği, tacir olmayan kişilerin açacağı tazminat davalarının da belli durumlarda yine ticaret mahkemelerinde görülmesi mümkündür. Bir örnek vermek gerekirse, TTK’da bankalar ve finansal kuruluşlara (finansal kiralama (*leasing*), faktoring şirketleri vb.) ilişkin mevzuatta öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları mutlak ticari dava sayılmaktadır

¹⁵ TTK m. 5(2) uyarınca iş durumunun gerekli kılması halinde, asliye ticaret mahkemelerinin bir veya birkaç dairesi deniz ticaretinden ve deniz sigortalarından doğan uyuşmazlıkları karara bağlayacaktır. Örneğin tazminat davasının konusu zarar deniz taşımacılığından doğmuşsa, dava asliye ticaret mahkemesinin ilgili dairesinde görülecektir. Her hâlükârda deniz ticaretinden ve deniz sigortalarından doğan uyuşmazlıklara bakmak üzere görevlendirilen mahkemeler ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olmayıp, iş bölümü ilişkisidir. Rıza Ayhan, “Son Değişikliklerle Ticari Dava ve Ticaret Mahkemelerinin Görev Sahası Hakkında Getirilen Yenilikler”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015, 1(1), s. 34.

¹⁶ TTK’da tüzel kişi tacir, gerçek kişi tacirde olduğu gibi tek tip olarak düzenlenmemiş, aksine farklı gruplar tüzel kişi tacir olarak kabul edilmiştir (m. 16). Bunlar: (i) “ticaret şirketleri” (örneğin kollektif şirket, anonim şirket veya limited şirket), (ii) “dernekler” veya “vakıflar” (amaçlarına ulaşmak için bir “iktisadi işletme” işletmek ve kamu yararına faaliyet göstermemek kaydıyla) ya da (iii) kamuya ait işletmeler (kuruluş kanunları gereği özel hukuk hükümlerine göre yönetilmek veya ticari şekilde işletilmek kaydıyla). Bilgi için bkz. Fatih Bilgili ve Ertan Demirkapı, *Ticari İşletme Hukuku*, 6. Bası, Dora Yayınları, Bursa, 2016, s. 83-86.

(m. 4(1)-(f)). Bu doğrultuda örneğin bir finansal kiralama şirketinden tarlası için traktör temin eden bir çiftçi, tazminat davasını asliye hukuk mahkemelerinde değil, asliye ticaret mahkemelerinde açmak durumunda kalacaktır.

3. Tüketici Hakem Heyetleri ile Tüketici Mahkemelerinde Görülen Rekabet Davaları

4054 sayılı Kanun kapsamında tazminat davaları, tüketici hakem heyetleri veya tüketici mahkemeleri tarafından da karara bağlanabilir. TKHK, tüketici şikâyetlerinin etkin ve hızlı bir biçimde çözülmesini sağlamak üzere genel mahkemelerden ayrı, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi benimsemiştir (m. 66 vd.). Uyuşmazlığın konusu mal veya hizmetin bedeli 2017 yılı için **3.610 TL**'den düşük ise tüketici hakem heyetlerine; yüksek ise tüketici mahkemelerine başvurulur (söz konusu parasal sınır, yeniden değerlendirme oranı ışığında her yıl değişmektedir). Bu doğrultuda 4054 sayılı Kanun kapsamında tazminat istemlerinin tüketici hakem heyetlerince karara bağlanabilmesi için (i) davacının TKHK bağlamında tüketici sayılması ve (ii) tazminat miktarının **3.610 TL**'den düşük olması gerekmektedir.

Tazminat davalarının tüketici mahkemelerinde açılabilmesi için ise (i) davacının TKHK bağlamında tüketici sayılması ve (ii) tazminat miktarının **3.610 TL**'den yüksek olması gerekmektedir. Buna ek olarak **tüketici** mahkemeleri, tüketici hakem heyetlerinin tüm kararlarına (bu bağlamda tazminat isteminin kabulü veya reddi kararlarına) karşı yapılan itirazları da inceleyip, kesin olarak karara bağlamaktadır (TKHK m. 70(3)-(5)).¹⁷ Tüketici hakem heyetlerine başvuranlar veya tüketici mahkemelerinde açılan tazminat davalarında davacılar, yalnızca TKHK bağlamında tüketiciler olabilir (örneğin kişisel ihtiyaçlarını giderebilmek için bankadan tüketici kredisi alan bir tüketici).

¹⁷ Bu noktada istinaf ve temyiz yoluna başvuru, tüketici hakem heyetleri ve tüketici mahkemeleri açısından farklı kurallara bağlanmıştır. Tüketici hakem heyetlerinin karara bağladığı tazminat istemleri için istinaf veya temyiz yoluna başvuru imkânı bulunmamakta olup, yalnızca yetkili tüketici mahkemesine itiraz edilebilir. Tüketici mahkemelerinin tazminat davaları kapsamında verdiği tüm kararlara karşı ise, şartları varsa ilgili Bölge Adliye Mahkemesi'nde istinaf ve Yargıtay'da temyiz yoluna başvurulabilir.

C. Adli Yargı-İdari Yargı İki Başlılığı

Yukarıda görüldüğü üzere mevcut sistem, RK kararlarının iptaline ilişkin davalar ile rekabet ihlalden doğan zararların tazminine yönelik davalar için iki ayrı yargı kolu öngörmektedir. Üstelik aynı yargı kolu içinde de davanın taraflarına göre farklı mahkemeler görevli olmaktadır. Böylece mevcut sistemde rekabet hukukundan doğan davalara ilişkin olarak "iki başlılık" bulunmaktadır. Bu iki başlılığı doğuran en temel neden, uzmanlık mahkemesi eksikliğidir. Rekabet mahkemeleri olmadığından RK kararlarının bizzat kendisine karşı idare mahkemelerine başvurulurken, o kararlarda ele alınan rekabet ihlallerinden zarar gören kişilerin açacağı tazminat davaları için ise adli yargı mahkemelerine başvurulmaktadır.

Aslında bu iki başlılığın nedeni bizzat rekabet hukukunun kendi yapısı olmayıp, Türk hukukunda bir yargı birliğinin bulunmamasıdır.¹⁸ İdari yargıda bir taraf mutlaka idare, yani bir kamu kuruluşudur. Bu nedenle idari yargıda aynı anda hem davacının, hem de davalının özel hukuk kişisi olmasına imkân yoktur. İdari yargıda bir özel hukuk gerçek ya da tüzel kişisine karşı, idarenin kendisinin dava açması hali dışında, dava açılmaz. İdari yargının bu özelliği sonucu rekabet hukukundan doğan tazminat davaları, ayrı bir uzmanlık mahkemesi kurulmadığı sürece, adli yargıda görülmek durumundadır. RK kararlarına karşı açılan davalarda da, RK'nın bir kamu kuruluşu olması ve kamu gücü kullanılarak idari işlem tesis etmesi sonucu, idari yargı görevli olacaktır.

Normalde birbirinden ayrı düşünülemez ve birbiriyle yakından ilgili olan iptal davaları ile tazminat davaları için adli yargı-idari yargı şeklindeki iki başlılığa ve aynı yargı kolu içerisinde de olsa davanın taraflarına göre farklı mahkemelerin görevli olmasına ek olarak, bir de yargı organlarının birtakım içtihatları sonucu ülkemizde tazminat davalarının akıbeti iptal davalarına bağlı hale gelmiştir. Yargıtay'ın yerleşik içtihadına göre tazminat davalarının açılabilmesi RK'nın vereceği bir ihlal kararına bağlanmıştır.¹⁹ Buradan iki sonuç çıkmaktadır:

¹⁸ Yargı birliğinin olduğu ülkelerde yargı bir bütün olarak örgütlenmiştir. Genel olarak Anglo-Sakson (Anglo-Amerikan) hukuk sistemine dâhil ülkelerinde uygulanan yargı birliği sisteminde yargı, hem bireyler arasında çıkan uyuşmazlıklara, hem de bireylerle idare arasında çıkan uyuşmazlıklara bakar. Tan, s. 617. Ayrıca bkz. Şeref Gözübüyük, Yönetmelik Yargı, 35. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016, s. 3.

¹⁹ Bkz. Yargıtay 19. HD, 01.11.1999 tarih ve E.1999/3350, K.1999/6364 sayılı karar

birincisi RK tarafından bir ihlal kararı verilmediği sürece, adli yargıda doğrudan tazminat davası açma yolu fiilen kapatılmıştır. Yargıtay'ın bu içtihadı mahkemeleri, kamu kuruluşlarının vereceği kararlarla bağlı hale getirmesi nedeniyle yargı bağımsızlığı ve hukuk devleti ilkelerine dahi aykırılık oluşturabilecek niteliktedir.

İkinci sonuç ise kendisine başvurulmasının ardından RK'nın somut olayda herhangi bir rekabet ihlaline hükmetmediği takdirde, adli yargı mahkemelerinin dava konusu eylemin bir rekabet ihlali olup olmadığına kendilerinin karar veremeyecek olmalarıdır. RK kararlarına itiraz durumunda idari yargı mahkemeleri son sözü söyleyecek, bunun ardından adli yargı mahkemeleri tazminat davalarını görmeye başlayabilecektir. Durum böyle olunca rekabet ihlaline (ve dolayısıyla ileride açılacak tazminat davasının kaderine) idari yargı mahkemele-rince karar verilecek, bunu takiben adli yargı mahkemeleri yalnızca zararı, illiyet bağı, tazminatın miktarını vs. araştıracaktır. Hâlbuki iptal ve tazminat davalarının aynı yargı kolu dâhilinde ve uzmanlık mahkemesi niteliği taşıyan rekabet mahkemelerinde görülmesi durumunda bu iki başlılık ortadan kalkmış olacaktır.

("...tazminata karar verilebilmesi için öncelikle 4054 sayılı Yasa'nın yetkili kıldığı 'Rekabet Kurulu' tarafından hâkim durumu kötüye kullanılmış olduğunun saptanması gerekir. Mahkemece bu yön gözetilerek, davacı tarafın anılan yasa kapsamında Rekabet Kurumuna başvuruda bulunup bulunmadığının araştırılması, böyle bir müracaat yoksa yapılacak başvurunun, ön mesele olarak sonucunun beklenmesi gerekirken bu husus düşünülmeden yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiştir."); Yargıtay 19. HD, 29.11.2002 tarih ve E.2002/2827, K.2002/7580 sayılı karar ("...Rekabet Kurulunun 21.12.1999 tarih 1999-58/624-398 sayılı kararı ile de davalının 4054 Sayılı Yasaya aykırı bir eyleminin bulunmadığı saptandığından... [ve] 4054 Sayılı Yasaya aykırılık dolayısı ile açılan idari davanın sonucunun da beklenmesine yer olmadığından davanın reddine karar verilmek gerekirken, yazılı gerekçeyle karar verilmesi isabetli görülmemiştir."); Yargıtay 11. HD, 23.06.2006 tarih ve E.2005/3755, K.2006/7408 sayılı karar ("Tazminata karar verebilmek için, ilgili anlaşma veya uygulamanın 4054 sayılı Yasa'ya aykırı olup olmadığının saptanması zorunludur ki, bu tespit için önce Rekabet Kurulu ve Kurul kararına karşı da Danıştay görevlidir. Bu nedenlerle mahkemece, öncelikle, davacının bu davadan önce 4054 sayılı Yasa'ya göre Rekabet Kurulu'na başvurup başvurmadığının araştırılması, başvurmuşsa, davalı eylemlerinin 4054 sayılı Yasa'ya aykırılığın tespiti yönünden, bu başvuru neticesini ve kesinleşmesini bekleyerek sonucuna göre karar vermesi, Rekabet Kurulu'na davadan önce başvurmamışsa, eldeki bu davanın Rekabet Kurulu'na başvurma olmadan dinlenemeyeceği ve henüz dava açma zamanı gelmediği nazara alınarak karar vermesi gerekirken, bu hususları yerine getirmeden işin esasına girilerek, yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmadığından kararın davalı yararına bozulmasına karar verilmek gerekmiştir.") (Kazancı İBB).

II. Rekabet Mahkemelerinin Kurulması Türk Yargı Örgütüne Uygun Olur Mu?

A. 4054 sayılı Kanun’un Yasalaşma Sürecinden Çıkarımlar

Rekabet hukuku camiasından veya bu camianın dışından Türkiye’de rekabet mahkemelerinin kurulmasına gelebilecek ilk itiraz yargı yoluna ilişkin olacaktır. Mevcut durumda kuruluş ve görevleriyle bir bütün olan idarenin bir parçasını oluşturan ve idari işlem tesis etme yetkisini haiz RK’nın verdiği kararların idari yargı örgütü bünyesinde incelenmesi pek çok kimse tarafından ileri sürülebilir. Başka bir deyişle, RK kararlarının adli yargı çatısı altında yargısal denetime açılmasına, Türk yargı örgütüne veya Anayasaya aykırılık nedeniyle itirazlar gelebilecektir. Hatta benzer itirazlar muhtemelen 4054 sayılı Kanun’u hazırlayan komisyon üyeleri tarafından da öngörülmüş ve söz konusu kanunun 55. maddesinin madde gerekçesinde şu açıklama yer verilme ihtiyacı hissedilmiştir:

“...Kurul kararlarına idari niteliği ağır bastığından Kanunda yargı yolu olarak Danıştay öngörülmüştür. Kurul kararlarının esas itibariyle ekonomik niteliği ağır basan kararlar olduğu için, bünyesinde Hukuk Fakültesi mezunları dışında üye de bulundurabilen Danıştay’ın Kurul kararlarını daha iyi değerlendirebilecek bir teşkilat yapısına sahip olması, Danıştay’ın yargı yolu olarak seçilmesinin diğer bir nedeni olarak sayılabilir.”

Kanun koyucu idari yargıya başvurulmasının gerekçesini, idari yargı bünyesinde hukuk fakültesi mezunu dışında da hâkimlerin bulunması olarak göstermiştir (aslında bu durum hukukçuların iktisat bilmediğine ilişkin komisyon üyeleri arasındaki bir ön yargıyı da ortaya koymaktadır). Burada akıllara şu soru gelmektedir: idari yargının seçilmesinin nedeni RK kararlarında hukuki nitelendirmelere ek olarak ekonomik analizlerin de bulunması ise, hem hukuk hem de iktisat bilimine vâkıf olan hâkimlerden oluşabilecek bir uzmanlık mahkemesinin kurulması, genel görevli idari yargı mahkemelerine oranla daha etkin bir yargısal denetimin yapılmasına katkıda bulunmaz mıydı? Dolayısıyla 4054 sayılı Kanun hazırlanırken RK kararlarına karşı başvurulabilecek bir rekabet mahkemesi kurulmasının gündeme gelmediği anlaşılmaktadır.

B. İdari Yargının Görev Alanına Giren Uyuşmazlıkların Adli Yargıya Bırakılması

Normal şartlar altında idari yargıda görülmesi gereken bir uyuşmazlığın, kanun koyucunun takdiriyle adli yargı mahkemelerinin görev alanına dâhil edildiği pek çok örnek bulunmaktadır.²⁰ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile ilgili uyuşmazlıklardan doğan davalar²¹, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu uyarınca idarenin verdiği kamulaştırma kararında bedele itiraz için açılan davalar²², 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'ndan doğan tazminat davaları,²³ 6831 sayılı Orman Kanunu uyarınca idarenin orman sınırlandırmasına ilişkin kararlarına karşı itiraz davaları gibi pek çok dava idari yargıda değil, adli yargı mahkemelerinde görülmektedir.²⁴ Bu örneklerden yola çıkılarak RK'nın verdiği kararların, kurulacak bir uzmanlık mahkemesi bünyesinde ve adli yargı çatısı altında çözülmesine hukuken bir engel olduğunu söylemek düşüncemize göre mümkün değildir.

Literatürde hâkim görüş RK kararlarının yargısal denetiminin adli yargıda yapılmasının mümkün olduğuna yönelik olsa da, bunun mümkün olmayacağına dair görüşler de bulunmaktadır. Örneğin *Ulusoy* RK'nın aldığı kararlarının denetimini adli yargının görev alanına

²⁰ İdari yargının görev alanına giren bir uyuşmazlığın çözümünün kanun koyucu tarafından adli yargı mahkemelerine bırakılması konusu, mevzuattan örnekler ve Anayasa Mahkemesi kararları ışığında idare hukuku literatüründe bugüne kadar yaygın olarak tartışılmıştır. Bu makale kapsamında benzer tartışmalara yer verilmeyecektir. Konuyla ilgili bir eser için bkz. Ahmet Eğerci, Rekabet Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 12, Ankara, 2005, s. 228-252.

²¹ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 101. maddesi uyarınca "Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde görülür."

²² 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 37. maddesi uyarınca "Bu Kanundan doğan tüm anlaşmazlıkların adli yargıda çözülmesi gerekenleri, taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemelerinde basit yargılama usulü ile görülür."

²³ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu m. 110(1)'e göre "İşleteni veya sahibi Devlet ve diğer kamu kuruluşları olan araçların sebebiyet verdiği zararlara ilişkin olanları dâhil, bu Kanundan doğan sorumluluk davaları, adli yargıda görülür. Zarar görenin kamu görevlisi olması, bu fıkra hükmünün uygulanmasını önlemez. Hemzemin geçitte meydana gelen tren-trafik kazalarında da bu Kanun hükümleri uygulanır."

²⁴ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 71-72.

birakılmasının Anayasaya aykırı olmayacağını, zira kanun koyucunun belli ve sınırlı bir idari işlem kategorisinin hangi yargı yolunda denetlenmesi konusunda idari yargı ile adli yargı arasında tercihte bulunabilmesinin Anayasaya uygun olacağını kaydetmiştir.²⁵ Atay da RK kararlarının denetiminin adli yargı mahkemelerince yapılabileceğini ifade ederek, önemli olanın adli yargı-idari yargı ayrımı değil, yargısal denetimin hukuk normlarına, hukuk mantığına ve hukuki yorum metotlarına uygun olması olduğunun altını çizmiştir.²⁶ Buna karşın, Güzel ise RK kararlarının denetiminin adli yargıda yapılmasının, anayasal sorunlara ve kurumsal tartışmalara yol açabileceğine dikkat çekerek, bugüne kadar elde edilen tecrübenin korunmasını ve mevcut sistemin devamını savunmuştur.²⁷

Kaldı ki idari yargının doğduğu Fransa’da dahi Fransız Rekabet Otoritesi’nin (*Autorité de la Concurrence*) kararlarına karşı adli yargıya başvurulmaktadır.²⁸ Anglo-Sakson (Anglo-Amerikan) hukuk sistemindeki yargı birliğinin aksine, adli yargıdan ayrı bir idari yargı oluşturulması düşüncesinin doğduğu Fransa’da, Fransız Rekabet Otoritesi’nin kararları idari yargıda değil, adli yargı bünyesinde denetlenmektedir. Bu konuda Atay, Fransız Rekabet Otoritesi’nin kararlarının yargısal denetimi işinin Fransız Danıştay’ından alınarak Fransız Yargıtayı’na verilmesine ilişkin bir kanun çıkarıldığını hatırlattıktan sonra, bu kanuna karşı Anayasaya aykırılık iddiasıyla Fransız Anayasa Konseyi’ne (*Conseil Constitutionnel*) başvurulduğunu, ancak Anayasa Konseyi’nin ekonomik ve ticari alanda faaliyet gösteren Fransız Rekabet Otoritesi’nin kararlarının adli yargıya bırakılmasının Fransız Anayasası’nda düzenlenen “yargı düalitesi ilkesi”ne aykırılık oluşturmadığı sonucuna vardığını belirtmiştir.²⁹

²⁵ Ali Ulusoy, *İdari Yapıtlar*, On İki Levha Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 201.

²⁶ Ender Ethem Atay, “Fransız İdare Hukukunda Bağımsız İdari Otoriteler (BİO’lar): Rekabet Konseyi”, *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları Serisi No: 6*, Ankara, 2000, s. 101.

²⁷ Oğuzkan Güzel, “Türk Rekabet Hukuku Uygulamasında Yargının Rolü: Onbir Yıllık Deneyimin Sonuçları”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-IV*, 7 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2006, s. 230-231.

²⁸ Bkz. aşağıda “IV. Diğer Hukuk Sistemlerinde Rekabet Mahkemeleri Bulunmakta Mıdır?”.

²⁹ Atay, s. 100.

C. Kabahatler Kanunu Sonrası Oluşan Durum

2005 yılında 5326 sayılı Kabahatler Kanunu yürürlüğe girmesinin ardından idari para cezalarına karşı idari yargıda mı, yoksa adli yargıda mı dava açılacağı konusunda belirsizlik yaşanmıştır. Bunun nedeni kabahat cezası ve regülatif ceza da (bağımsız idari otoritelerin verdiği cezalar) dâhil, tüm idari para cezaları için yargı yolunun adli yargı olarak belirlenmiş olmasıdır.³⁰ Kabahatler Kanunu'nun ilgili hükmünün Anayasaya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmuştur. Anayasa Mahkemesi, kabahatler karşılığı verilen idari para cezalarına yapılacak itirazların adli yargı mahkemelerine bırakılmasını Anayasaya aykırı bulmamıştır. Yüce Mahkeme, bağımsız idari otoriteler tarafından verilen idari para cezalarına yapılacak itirazların, *haklı nedenler bulunması kaydıyla* kanun koyucu tarafından açıkça adli yargı mahkemeleri görevlendirilmedikçe, idari yargı bünyesinde çözülmesi gerektiğine karar vermiştir.³¹ Bu karar uyarınca rekabet hukukunda uzmanlaşmayı sağlamanın bir haklı neden olarak değerlendirilmesi düşüncemize göre mümkündür.

Konuyla ilgili sayılabilecek başka bir kararında HMK'nın 3. maddesini Anayasaya aykırı bulan Anayasa Mahkemesi³², aynı faaliyet nedeniyle oluşan zararlarından bir bölümü için (vücut bütünlüğünün kaybı nedeniyle oluşan zarar) adli yargının, diğer bölümü için ise (vücut bütünlüğünün kaybı dışındaki zararlar) idari yargının görevli kılınmasının belirsizlik ve öngörülmezlik doğurduğuna hükmetmiş ve söz konusu maddeyi iptal etmiştir.³³ Bu karardan hareketle RK kararlarının idari yargı denetiminden çıkarılıp adli yargı mahkemelerinin görev alanına bırakılması halinde oluşabilecek olası belirsizlik

³⁰ Ulusoy, s. 190-191.

³¹ Anayasa Mahkemesi, 01.03.2006 tarih ve E.2005/108, K.2006/35 sayılı karar. Aynı yönde bkz. Anayasa Mahkemesi, 16.02.2012 tarih ve E.2011/35, K.2012/23 ("... idari yargının denetimine bağlı olması gereken idari bir uyumsuzluğun çözümü, haklı neden ve kamu yararının bulunması halinde yasa koyucu tarafından adli yargıya bırakılabilir...") (her iki karar da Ulusoy'dan alınmıştır).

³² HMK'nın Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilen 3. maddesi şu şekildeydi: "Her türlü idari eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine yahut kişinin ölümüne bağlı maddi ve manevi zararların tazminine ilişkin davalara asliye hukuk mahkemeleri bakar. İdarenin sorumluluğu dışında kalan sebeplerden doğan aynı tür zararların tazminine ilişkin davalarda dahi bu hüküm uygulanır. 30.1.1950 tarihli ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu hükümleri saklıdır."

³³ Anayasa Mahkemesi, 16.02.2012 tarih ve E.2011/35, K.2012/23 sayılı karar (Ulusoy'dan alınmıştır).

ve öngörülmezliğe oranla, adli yargı bünyesinde kurulacak uzmanlık mahkemelerinin beraberinde getireceği uzmanlaşma ve dolayısıyla adaletin daha etkin dağıtımına ilişkin faydaların daha fazla olacağı ileri sürülebilir. Son tahlilde Anayasa Mahkemesi’nin ilgili içtihadı karşısında RK kararlarının yargısal denetiminin adli yargıya bırakılması düşüncemize göre Anayasaya aykırı olmayacaktır.

D. Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemesi Örneği

Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemeleri, idari yargıda görülmesi gereken çözümü adli yargıya bırakılan uyuşmazlıklar için kurulan ve Anayasaya aykırı olduğu iddia edilmeyen önemli bir uzmanlık mahkemesi örneğidir. Aslında fikri mülkiyet alanında rekabet hukukundakine benzer bir durum söz konusudur. Türk Patent ve Marka Kurumu (TPMK), fikri mülkiyet mevzuatı kapsamında marka, patent, tasarım gibi kişilerin fikri çabalarıyla ürettikleri ürünlerin tesciliyle görevli bir kamu kuruluşudur. Rekabet Kurumu gibi TPMK da kuruluş ve görevleriyle bir bütün olan idarenin bir parçasıdır, ancak TPMK’nın kararlarının yargısal denetimi, bu kararlar idari işlemlerin hukuki rejimine tabi olmasına rağmen, idari yargıda değil, adli yargı çatısı altında ve asliye hukuk mahkemesi derecesindeki Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemeleri tarafından yapılmaktadır.³⁴ Burada Rekabet Kurumu gibi TPMK’nın kararlarına karşı başvurulacak yargı yolu da idari yargı olabileceksen, kanun koyucu bu iş için adli yargıyı tercih etmiştir.

TPMK’nın (o zamanki adıyla Türk Patent Enstitüsü’nün) idari işlemlerinin denetiminin adli yargı bünyesindeki Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemeleri tarafından yapılmasına ilişkin olarak Kayhan şu önemli tespitlerde bulunmaktadır:

“Enstitü’nün marka tescil sürecinde almış olduğu kararlar, idari karar niteliğindedir. Binaenaleyh, bu kararlar aleyhine açılan dava, idare hukuku-

³⁴ TPMK’nın kararlarına karşı doğrudan yargı yoluna başvurulması mümkün olmayıp, öncelikle ilgili TPMK biriminin kararına karşı kararın taraflara tebliğinden itibaren 2 aylık hak düşürücü süre içerisinde TPMK bünyesindeki “Yeniden İnceleme ve Değerlendirme Kurulu”na (YİDK) başvurulmaktadır. YİDK’nın kendisine yapılan itirazı reddetmesi durumunda, ret kararının taraflara tebliğinden itibaren 2 ay içerisinde Fikri ve Sınaî Haklar (Hukuk) Mahkemesi’ne başvurulabilir. Dolayısıyla TPMK’nın kararlarına karşı önce bir idari başvuru yolu esası benimsenmiş olup, bu yol tüketilmeden TPMK kararına karşı Fikri ve Sınaî Haklar Mahkemesi’nde doğrudan dava açma hakkı bulunmamaktadır.

na özgü bir dava türü olan 'iptal davası' niteliğindedir. Nitekim [551] sayılı eski Markalar Kanunu'nun uygulamasında, bu davalara idari yargının görevli olduğu kabul edilmekteydi. Ancak [556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname]'nin 71. maddesi ile bu davalara bakma görevi Adalet Bakanlığı'nca kurulacak ihtisas mahkemelerine verilmiştir... İdare hukukuna özgü bir davanın adli yargı örgütü içindeki bir mahkemeye bırakılması birçok paradoksal durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bilindiği gibi iptal davası, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda düzenlenmiş bir dava türüdür. Hukuk yargılamasında bu başlık altında bir dava türü öngörülmemiştir... yargılama usulü olarak Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu uygulanmakla birlikte, idari işlemin tesisine, idari işlemin sakatlık hallerine ilişkin meselelerde idare hukuku ilke ve kurallarını hukuk yargıcının uygulaması gerektiği kanısını taşımaktayız.”³⁵

Son tahlilde fikri mülkiyet hukukunda uzmanlık mahkemeleri varken, rekabet hukukunda sadece genel görevli mahkemeler bulunmaktadır. Burada yanıtlanması gereken soru kanun koyucunun fikri mülkiyetin uzmanlık gerektirdiği ama rekabet hukukunun uzmanlık gerektirmediğinden dolayı mı böyle bir tercih yaptığıdır. Fikri mülkiyet hukuku ile rekabet hukukunun araçları farklı olabilir, ancak ortak amaçları bulunmaktadır: teknik gelişimin, yeniliğin (inovasyon) sağlanması.³⁶ Amaç konusunun tartışmalı olduğu düşünüldüğünde, bir hukuk dalının salt amacından hareketle ayrı bir uzmanlık mahkemesinin kurulması belki isabetli olmayabilir. Ancak Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecinde Gümrük Birliği kapsamında fikri mülkiyet mevzuatı ile rekabet mevzuatının aynı dönemde çıkarıldığı unutulmamalıdır.

Üstelik 4054 sayılı Kanun; Haziran 1995 tarihinde çıkarılan ancak bugün yürürlükte bulunmayan 551, 554 ve 556 sayılı patent haklarının, endüstriyel tasarımların ve markaların korunması hakkında ka-

³⁵ Fahrettin Kayhan, “Türk Patent Enstitüsü'nün Marka Hakkının Tescili Sürecinde Aldığı Kararların İptal Davası”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2003/4, 2003, s. 38-40'dan naklen.

³⁶ Mevzuattan bu durumu net olarak gösteren bir örnek olarak 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu'nun 1. maddesinde söz konusu kanunun amacının, fikri mülkiyet haklarının “korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak” olduğu ifade edilmiştir. Aynı şekilde, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde ise “[m]alların üretim veya dağıtım ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmenin sağlanması”na yollama yapılmıştır.

nun hükmünde kararnamelerden de (KHK) önce, Aralık 1994 tarihinde kabul edilmiştir.³⁷ 4054 sayılı Kanun ile adı geçen KHK’ların, en azından Gümrük Birliği anlamında, aynı öneme sahip olmasına rağmen yalnızca fikri mülkiyet hukuku için uzmanlık mahkemeleri oluşturulmuştur. Rekabet mahkemeleri de kurularak bu durumun biran önce düzeltilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, idari yargı yerine adli yargının Anayasaya uygun olarak görevlendirilebildiği bir uzmanlık mahkemesi örneği olan Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesi modelinden, rekabet mahkemeleri kurulurken de yararlanılmalıdır.

III. Rekabet Mahkemelerinin Kurulmasına İhtiyaç Var Mıdır?

A. Rekabet Mahkemelerinin Kurulmasının “Gereksiz” Olduğu İtirazı

Yargı yolu dışında rekabet mahkemelerine yapılabilecek başka bir itiraz ise rekabet mahkemelerinin kurulmasının “gereksiz” olduğudur. Buna göre mevcut durumdan farklı olarak ayrı bir “rekabet yargısı”nın kurulması, dosya sayısının azlığı nedeniyle “gereksiz” olarak değerlendirilebilecektir. Yine bu görüş uyarınca rekabet hukukundan doğan davaların mevcut sistem içerisinde “eritilmesi” daha uygun olacaktır. Örneğin *Ulusoy*, RK kararlarına karşı açılacak iptal davalarının çözümünün adli yargıya bırakılmasını Anayasaya aykırı görmemekle birlikte, bu konuda “*acil bir ihtiyaç ve pratik yarar*”ın bulunmadığını belirtmiştir.³⁸ Buradan hareketle, RK kararlarının denetimi için idari yargı yerine adli yargının görevlendirilmesinde dahi pratik bir yarar bulunmadığını düşünen yazara göre, rekabet hukukundan doğan davalar için ayrı bir rekabet mahkemesi kurulmasında “*pratik bir yarar*” *a fortiori* bulunmayacaktır.

Narbay ve Kesici, tazminat davalarını karar bağlamak üzere ayrı bir mahkeme kurulmasının “*maliyetli*” olacağını iddia etmiş ve bu nedenle bu yönde bir öneriyi “*oldukça radikal*” olarak nitelendirmiştir. Bu ne-

³⁷ Güncel bir gelişme olarak 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu, Aralık 2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. 10 Ocak 2017 itibarıyla yürürlüğe giren 6769 sayılı Kanun ile birlikte 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK, 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK, 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK yürürlükten kaldırılmıştır.

³⁸ *Ulusoy*, s. 201.

denle yazarlar, “en azından kısa vadeli bir opsiyon” olarak, bu işi için asliye ticaret mahkemelerinin bir dairesinin görevlendirilmesinin daha “rasyonel bir çözüm yolu” olacağını öne sürmüşlerdir. Yine de yazarlara göre, rekabet hukukunun özel hukuktaki sonuçlarını konu edinen dava sayısının, özel bir mahkemenin görevlendirilmesini gerektirecek seviyelere ulaşması halinde, “ayrı bir ihtisas mahkemesinin kurulması” gerekeceği “her türlü izahtan varestedir”.³⁹ Dolayısıyla *Narbay ve Kesici*, ilkesel olarak rekabet mahkemelerinin kurulmasını “gereksiz” bulmamakla birlikte, bunun ancak dosya sayısında yaşanacak artışa bağlı olarak gündeme geleceğini belirtmektedir.

Öncelikle rekabet hukukundan doğan dosya sayısının azlığı iddia ediliyorsa konuyla ilgili olarak dosya sayısını gösteren bir bilimsel çalışma yapılması gerekecektir. Zira Ankara İdare Mahkemelerinde, Ankara Bölge İdare Mahkemesi’nde ve Danıştay’da yılda toplam kaç dosyanın rekabet hukukuyla ilgili olduğu saptanmadan bir yorumda bulunmak sağlam bilimsel temellerden yoksun olacaktır. Ancak RK’nın 1998 yılından beri kararlar verdiği düşünüldüğünde⁴⁰ rekabet hukukuna ilişkin davaların azımsanmayacak bir düzeye ulaşmış olabileceği söylenebilir. Zira azlık veya çokluk, ancak bir şeyin başka bir şeyle kıyaslandığı takdirde anlam ifade eden nitelendirmelerdir. Düşüncemize göre bu noktada önemli olan “nicelik” değil “nitelik” olmalıdır; kararlar az sayıda da olsa nitelikli kararların verilebilmesini teminen uzmanlık mahkemelerinin kurulması düşünülmelidir.

İlkesel olarak, rekabet mahkemelerinin kurulması “gereksiz” olmayıp, bir ülkede rekabet hukukuna verilen değer göstergelerinden biridir. Rekabetin ne olduğunu ve rekabetçi piyasaların topluma faydalarını bu çalışmada uzun uzadıya tartışmaya gerek bulunmamaktadır. Kısaca ifade etmek gerekirse rekabet, mal ve hizmet piyasalarında faaliyet gösteren teşebbüsler arası adil ve etkin piyasa koşullarının korunması suretiyle tüketici refahının arttırılmasına yardımcı olan bir

³⁹ Şafak Narbay ve Buğra Kesici, “Rekabet Hukukunun İhlâlinden Kaynaklanan Tazminat Davalarında Görevli ve Yetkili Mahkeme Üzerine ‘Kısa Bir Değerlendirme’”, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 2015, s. 236-237.

⁴⁰ Her ne kadar 4054 sayılı Kanun Aralık 1994 tarihinde kabul edilip yürürlüğe girmiş olsa da, bu kanun uyarınca kurulması öngörülen Rekabet Kurumu teşkilatını ancak Kasım 1997 tarihinde tamamlandığından RK kararları fiilen 1998 yılından itibaren verilmeye başlanmıştır. Bkz. 04.11.1997 tarih ve 23160 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 1997/5 sayılı Tebliğ.

süreçtir. Rekabet ihlallerinin önlenmesi en başta tüketicilerin yararına olacaktır ve 1982 Anayasası’nın 172. maddesi gereği devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirler almakla yükümlüdür. Rekabet mahkemelerinin kurulması da bu bağlamda değerlendirilmelidir. Rekabetin ve tüketicinin korunması arzu ediliyorsa rekabet mahkemesi fikri de masa dışında bırakılmamalıdır. Rekabet Kurumu’nun da rekabet hukukuna ilişkin olarak uzmanlık mahkemeleri kurulması düşüncesine sıcak baktığı görülmektedir.⁴¹

B. Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü’nden Rekabet Kurumu’na

Rekabet Kurumu’nun kurulmasına yol açan nedenlerin veya Rekabet Kurumu’nun kurulması ardındaki gerekçenin, rekabet mahkemelerinin kurulması açısından kısmen de olsa geçerli olabileceği ileri sürülebilir. Hatırlanacağı üzere 4054 sayılı Kanun ile 1994 yılında Rekabet Kurumu kurulmadan önce, hâlihazırda RK’nın görevleri arasında yer alan bazı görevler, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nun organizasyon şeması içerisinde yer alan “Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü” (bugünkü adıyla “Tüketicinin Korunması ve Piyasa Gözetimi Genel Müdürlüğü”) tarafından yerine getirilmekteydi. 1993 yılında 494 sayılı KHK ile değiştirilen, 1985 tarihli ve 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun uyarınca Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü’nün görevleri ile bugün RK’nın görevleri neredeyse birebir aynıdır.⁴²

⁴¹ 2014-2018 Stratejik Raporu’nda Rekabet Kurumu, “rekabet davalarının en azından ilk derece merci olarak rekabet mahkemelerinde görülmesinin giderek artan bir eğilim olduğu”nu kaydettikten sonra, rekabet hukukuna ilişkin değerlendirmelerin uzmanlaşmamış mahkemeler tarafından yapılmasının güç olduğunu ileri sürmüş ve bu güçlüğün arkasındaki nedenler olarak, rekabet hukukunun görece karmaşık niteliği, sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için belli bir düzeyde iktisat bilgisine sahip olunması gibi hususları göstermiştir. Rekabet Kurumu, 2014-2018 Stratejik Raporu, 2014, s. 23, <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FG%C3%BCncel%2Fraporlar%2Fplan11.pdf> Erişim tarihi: 24.04.2017.

⁴² 3143 sayılı Kanun’un 14/A maddesinde Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü’nün görevleri arasında şu hususlar bulunmaktaydı:
e) Mal ve hizmet piyasalarındaki faaliyetleri, özellikle fiyat hareketlerini izlemek, fiyatların serbest rekabet esaslarına göre oluşmasını önleyici hususların ortadan kaldırılmasına yönelik inceleme ve araştırmalar yapmak,
f) Mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya ortadan kaldırııcı anlaşma, uygulama ve kararların yasaklanması ile piyasaya hâkim olan teşeb-

Ülkemizde Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü gibi bakanlık bünyesinde hâlihazırda bir birim bulunmaktayken, aynı görevleri yerine getirmek üzere daha sonra idari ve mali özerkliğe sahip Rekabet Kurumu kurulmuştur. Peki idari örgütlenmede neden böyle bir köklü değişiklik yapılmıştır? Ateş, rekabet hukukuyla nispeten yeni tanışan ülkelerde, gerek hukuk gerekse iktisat bilimlerine vâkıf uzmanların çalıştığı “rekabet kurumu”, “rekabet konseyi”, “rekabet otoritesi”, veya “rekabet bürosu” gibi adlar altında ayrı kamu kuruluşlarının bulunmadığını hatırlatarak, genellikle mevcut bir bakanlık veya kamu kurumuna, diğer görevlerine ek olarak rekabet hukukunu uygulamak görevi verildiğini ifade etmiştir.⁴³ Ateş’in görüşü uyarınca Rekabet Kurumu’nun kurulmasının nedeni, ülkemize, her ne kadar rekabet hukukuyla yeni tanışmış olsa da, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi rekabet hukukunu uygulamakla görevli ayrı bir kamu kuruluşunun kazandırılması olacaktır.

Konuyla ilgili daha fazla bilgi sahibi olabilmek için 4054 sayılı Kanun’un genel gerekçesine ve madde gerekçelerine bakılmalıdır. Genel gerekçeye bakıldığında serbest piyasa ekonomisinin sağlıklı bir bi-

büslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarının önlenmesine yönelik tedbirleri almak,

g) Tekelleşmeye yol açacak şekilde rekabeti önemli ölçüde azaltacak birleşme, devralma ve ele geçirmeleri önleyecek tedbirleri almak,

h) ...sağlıklı bir rekabet ortamının oluşturulmasına ilişkin politikaların belirlenmesinde yurt içindeki ve yurt dışındaki kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak, gerekli koordinasyonu sağlamak,

ı) ...rekabetin düzenlenmesine ilişkin olarak diğer kanunlarla ve bakanlıkça verilen görevleri yapmak.”

Yukarıda ifade edilen görevlerin hemen hemen aynuları, 4054 sayılı Kanun’un aşağıdaki maddelerinde kendilerine yer bulmaktadır.

m.4: “Belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran... anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır.”

m.6: “Bir veya birden fazla teşebbüsün... bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu... kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır.”

m.7: “Bir ya da birden fazla teşebbüsün hâkim durum yaratmaya veya hâkim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak... rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya... devralması hukuka aykırı ve yasaktır.”

m.27(h): “Rekabeti sınırlayıcı anlaşma ve kararlarla ilgili olarak diğer ülkelerin mevzuat, uygulama, politika ve tedbirlerini izlemek,”

m.27(n): “Kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmek.”

⁴³ Mustafa Ateş, *Rekabet Hukukuna Giriş*, Adalet Yayınları, Ankara, 2013, s. 167.

çimde işleyebilmesinin “*ancak bağımsız faaliyet gösteren ve karar alabilme yeteneğine ve yetkisine sahip organların yardımları ile gerçekleş[e]bileceği*” ne dikkat çekilmiş, Türkiye’de bu şekilde faaliyet gösterecek kuruluşlara “*şiddetle ihtiyaç*” olduğu öne sürülerek, “*bu özelliklere sahip Rekabet Kurumu*”nun kurulduğu ifade edilmiştir. Benzer biçimde, 20. maddenin gerekçesinde “*bağımsız faaliyet gösteren idari ve mali özerkliğe sahip, kararlarını herhangi bir organ, makam, merci ve kişinin etkisinden uzakta serbestçe alabilen bir kuruma ihtiyaç*” olduğu belirtilerek, “*Rekabet Kurumu[nun] bu ihtiyaca binaen oluşturul[du]ğu*” ortaya konmuştur.

20. maddenin gerekçesinin devamında Rekabet Kurumu’nun oluşturulmasındaki ana ilkenin, “*Kurumun hem politik baskılardan, hem de kararlarına taraf olacak teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin çeşitli biçimlerde etkileme yöntemlerinden uzak bir yapıya sahip olmasını temin edebilecek bir yapıda olmasını sağlamak*” olduğuna dikkat çekilmiştir İlgili maddenin gerekçesinden görüleceği üzere Rekabet Kurumu’nun oluşturulmasındaki neden, gerek çeşitli devlet birimlerinden gelebilecek siyasi emir ve talimatlardan, gerekse soruşturma konusu piyasa aktörlerinin istek ve ricalarından arındırılabilen (deyim yerindeyse “kafakola alınamayan”)⁴⁴ özerk bir kamu kurumu yaratabilmektir. Dolayısıyla Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü’nün böyle bir yapıya sahip olmadığından hareketle, 4054 sayılı Kanun ile birlikte Rekabet Kurumu kurulmuştur.⁴⁵

⁴⁴ Literatürde bu kavramı ifade etmek üzere “düzenleme tuzağı” (“regulatory capture”) ibaresi de kullanılmaktadır. Düzenleme tuzağı teorisinin hareket noktası düzenleyici kurumları, zaman geçtikçe tüketicilerin aleyhine olarak, düzenledikleri sektördeki teşebbüslere avantaj sağlayacak şekilde hareket etme riskidir. Düzenleme tuzağı teorisine göre, düzenleyici kurumun düzenlediği sektörle ilişkileri sağlıklı kurallara bağlanmazsa, özellikle sektöre özel düzenleyici kurumların karar organlarının teşebbüsler tarafından etki altına alınması söz konusu olabilir. Zira sektöre özel düzenleyici kurumlar, rekabet otoritelerine kıyasla görevli oldukları sektörle ilgili daha ayrıntılı bilgi, temas ve görüşe sahip olurlar. Bu özellikleri nedeniyle düzenleyici içindeki görevleri sona erdiğinde sektördeki aktörler açısından potansiyel bir yetişmiş eleman olarak kabul edilirler. Şahin Ardiyok, Doğal Tekeller ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye İçin Düzenleyici Kurum Modeli, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 9, Ankara, 2002, s. 113.

⁴⁵ Şüphesiz AB’ye üyelik sürecinin gerektirdiği yükümlülükler gözden kaçırılmamalı ve bunun da Rekabet Kurumu’nun kurulmasının gerekçeleri arasında olduğu unutulmamalıdır. AB’ye üyelik sürecinde Gümrük Birliği kapsamında 1995 yılında imzalanan 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı ile Türkiye, AB müktesebatına (acquis communautaire) uygun olarak bir ulusal rekabet mevzuatı oluşturmayı taahhüt etmiş ve AB müktesebatı ile uyum (harmonizasyon) yükümlülüğü

Şüphesiz bu gerekçe rekabet mahkemelerinin kurulması açısından bir anlam ifade etmemektedir. Zira yargı organları, hem anayasal olarak hem de doğaları gereği bağımsızdır. 4054 sayılı Kanun'un 20. maddesinin gerekçesi yerine, madde metninde kullanılan ibareler, bu bağlamda rekabet mahkemeleri açısından da geçerlidir. Buna göre "[m]al ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde teşekkülünün ve gelişmesinin temini... üzere Rekabet Kurumu teşkil edilmiştir." Bu gerekçeyle Rekabet Kurumu kurulmuş ise, rekabet mahkemeleri de kurulabilir. Zira rekabet mahkemeleri de bünyelerindeki uzmanlık sonucu verecekleri isabetli kararlarıyla bu amaca katkıda bulunabilecektir. Sonuç olarak, nasıl ki Türkiye'de rekabet ortamının gelişimi için önceleri bakanlık bünyesinde bir birimden bu misyon alınarak Rekabet Kurumu'na devredilmiş ise, RK kararlarına karşı yapılan itirazları karara bağlama görevi de idare mahkemelerinden alınarak rekabet mahkemelerine verilebilir.

C. Asliye Ticaret Mahkemelerinden Hareketle Rekabet Mahkemeleri Oluşturma Gereği

Rekabet mahkemelerinin kurulmasının "gereksiz" olmadığına anlaşılmasına yardım edecek başka bir örnek, kendisi de bir uzmanlık mahkemesi olan asliye ticaret mahkemeleridir. Yukarıda incelendiği üzere Türkiye'de tacirler veya tacir olmayanlar arasında, ticari veya adi işlerden doğan, TTK veya ilgili diğer mevzuatta gösterilen mutlak ve nispi ticari davalar için uzmanlık mahkemeleri görev yapmaktadır. Bu kapsamda ticari davalar, kanunlarda aksine bir hüküm olmadıkça asliye ticaret mahkemelerinde görülmektedir (TTK m. 5). TTK'da asliye hukuk mahkemeleri ile asliye ticaret mahkemeleri arasındaki ilişki, işbölümü ilişkisi olmaktan çıkarılmış ve görev ilişkisine dönüştürülmüştür (m. 5(3)). Yani kanun koyucu ticari nitelikteki uyuşmazlıkları diğer uyuşmazlıklardan ayırmış, bunların uzmanlık gerektirdiğini düşünmüş ve çözümü için uzmanlık mahkemeleri oluşturmuştur.

altına girmiştir (Council Decision No 1/95 of the EC-Turkey Association Council on implementing the final phase of the Customs Union [1996] OJ L35/1). 1/95 sayılı Ortaklık Konseyi Kararı'nın 39(2)(a) maddesi uyarınca Türkiye, rekabet mevzuatını uygulayacak ulusal bir rekabet otoritesi kurmayı taahhüt etmiştir. Nitekim bu taahhüdün gereği olarak da 4054 sayılı Kanun ile birlikte Rekabet Kurumu kurulmuştur.

Toplumsal ilişkilerdeki karmaşıklık ve uzmanlık gerektiren ilişkilerin artmasıyla ortaya çıkan ihtiyacı karşılamak amacıyla uzmanlık mahkemeleri kurulmaktadır. Nitekim ticari hayatta yaşanan uyuşmazlıkların diğer uyuşmazlıklardan farklı olduğu ve uzmanlık gerektirdiği düşüncesiyle, uzmanlığa dayalı bir güvence oluşturmak amacıyla asliye ticaret mahkemeleri kurulmuş ve TTK ile birlikte ticari hayattaki uyuşmazlık ve davalara bakmakla görevli hale getirilmiştir.⁴⁶ Hal böyle olmakla birlikte ticaret mahkemelerinin görev alanına giren konular incelendiğinde, bazı durumlarda ticaret mahkemelerinde görülen davaların esas itibarıyla uzmanlık gerektirmediği, zira genel görevli asliye hukuk mahkemelerinin bile ticaret mahkemelerinde görülen davaların hemen hemen aynılarını hâlihazırda karara bağlayabildiği görülmektedir.

Konunun daha iyi anlaşılabilmesi için bir örnek vermek gerekirse, kuruyemiş toptancısı bir limitet şirket ile perakendeci olan ticari işletme niteliğindeki bir süpermarketin sahibi arasında bir tedarik sözleşmesi olduğu düşünülün. Toptancıdan satın aldığı kuru üzüm ve incirlerin küflü olması durumunda söz konusu perakendeci, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda (BK) düzenlenen satım sözleşmesinde ayıptan sorumluluk hükümleri (m. 219-231)⁴⁷ uyarınca ödediği bedeli

⁴⁶ Nesibe Kurt Konca, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Asliye Ticaret Mahkemeleri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 15, 2013, s. 82-83.

⁴⁷ BK’nın 219. maddesinde satıcının ayıptan sorumluluğu şu şekilde düzenlenmiştir:

(1) Satıcı, alıcıya karşı herhangi bir surette bildirdiği niteliklerin satılarda bulunmaması sebebiyle sorumlu olduğu gibi, nitelik veya niteliği etkileyen niceliğine aykırı olan, kullanım amacı bakımından değerini ve alıcının ondan beklediği faydaları ortadan kaldıran veya önemli ölçüde azaltan maddi, hukuki ya da ekonomik ayıpların bulunmasından da sorumlu olur.

(2) Satıcı, bu ayıpların varlığını bilmese bile onlardan sorumludur.

Söz konusu kanunun 227. maddesinde ise satıcının ayıplı mal veya hizmet satması sonucu alıcının sahip olduğu haklara yer verilmiştir.

(1) Satıcının satılan ayıplarından sorumlu olduğu hâllerde alıcı, aşağıdaki seçilmiş haklardan birini kullanabilir:

1. Satılanı geri vermeye hazır olduğunu bildirerek sözleşmeden dönme.

2. Satılanı alıkoyup ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme.

3. Aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme.

4. İmkân varsa, satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme.

(2) Alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır.

...

Son tahlilde alıcı tacir olsa da olmasa da satıcıya karşı BK uyarınca talepte bulacaktır. Ancak alıcının TKHK anlamında tüketici sıfatını taşıması durumunda ayırı

geri alabilmek için toptancıya karşı asliye ticaret mahkemelerinde (nispi ticari) dava açacaktır. Hâlbuki bu ilişkinin bir tarafı, örneğin esnaf işletmesi niteliğinde bir kafe olsaydı görevli mahkeme asliye hukuk mahkemeleri olacaktır.

Aslında ortadaki uyuşmazlık aynı olup, ayıptan sorumluluk kapsamında alıcının haklarını satıcıya karşı ileri sürmesine ilişkindir. Ancak ilişkinin taraflarına göre davayı görecektir görevli mahkeme değişmektedir. Genel görevli asliye hukuk mahkemeleri de olsa, birer uzmanlık mahkemesi olan asliye ticaret mahkemeleri de olsa son tahlilde olaya, ayıp ihbarının süresine ilişkin TTK m. 23(1)(c)'deki ayırık hüküm saklı kalmak kaydıyla,⁴⁸ BK'da yer alan hükümler uygulanacaktır. Bu örnekte uyuşmazlığı asliye hukuk mahkemeleri de çözebilir, zira ticaret mahkemelerinin uzmanlığını gerektiren bir durum bulunmamaktadır ve asliye hukuk mahkemeleri zaten aynı olayı farklı kişiler arasında olması durumunda çözüme kavuşturmaktadır.

Olaya bir de rekabet hukuku eklenecek olursa, kuruyemiş tedarikçilerinin sattıkları kuru üzüm ve incirlere ilişkin olarak ortak hareket etme kararı aldığını, bu bağlamda önceden paket başı ortalama 10-12 TL olan bayi satış fiyatlarının önümüzdeki yıldan itibaren geçerli olacak biçimde 18 TL olarak sabitlenmesine ve üreticilerden alış fiyatlarının da kg başı 5-6 TL'den 3.5 TL'ye düşürülmesine karar verdikleri varsayalım. Hatta örneğe tüketiciye perakende satış fiyatının asgari 20

hükümler uygulanacaktır (bkz. TKHK m. 11 vd.).

⁴⁸ TTK'nın "Ticari satış ve mal değişimi" madde başlıklı 23. maddesinde şu hüküm yer almaktadır:

(1) Bu maddedeki özel hükümler saklı kalmak şartıyla, tacirler arasındaki satış ve mal değişimlerinde de Türk Borçlar Kanununun satış sözleşmesi ile mal değişim sözleşmesine ilişkin hükümleri uygulanır.

...

c) Malın ayıplı olduğu teslim sırasında açıkça belli ise alıcı iki gün içinde durumu satıcıya ihbar etmelidir. Açıkça belli değilse alıcı malı teslim aldıktan sonra sekiz gün içinde incelemek veya incelettirmekle ve bu inceleme sonucunda malın ayıplı olduğu ortaya çıkarsa, haklarını korumak için durumu bu süre içinde satıcıya ihbarla yükümlüdür. Diğer durumlarda, Türk Borçlar Kanununun 223 üncü maddesinin ikinci fıkrası uygulanır.

Bu maddeden anlaşılacağı üzere tacirler arasındaki satım sözleşmeleri için de BK'daki satıcının ayıptan sorumluluk hükümleri uygulanacaktır. Ancak TTK m. 23, ticari hayatta tacirler arası işlemlerin hızlı biçimde gerçekleştirilmesini temin etmek amacıyla, ayıp ihbarı süresini farklı bir düzenlemeye tabi tutmaktadır. TTK m. 23'ün düzenlendiği hususlarının dışındaki hususlar için, maddenin de açıkça belirttiği üzere, BK uygulama alanı bulacaktır.

TL olması konusunda tedarikçilerin, düşük alım yapan perakendecilerden bazılarıyla olan tedarik sözleşmelerine hükümler koyması da eklenebilir. Olaydaki rakipler arası fiyat tespiti⁴⁹ ve sağlayıcı ile bayi arasında yeniden satış fiyatının belirlenmesine⁵⁰ 4054 sayılı Kanun ve ilgili ikincil mevzuat hükümleri uygulanacaktır.

Burada tarafların şirket, ticari işletme, esnaf vs. olmasının bir farkı bulunmamakta olup, 4054 sayılı Kanun kapsamında “teşebbüs” veya “teşebbüs birliği” niteliğini taşımaları gerekli ve yeterlidir.⁵¹ Bu örnekte tedarikçilerin anlaşarak 18 TL’ye çıkardığı bayi satış fiyatlarının perakendeciler üzerinde yol açtığı net zararın nasıl hesaplanacağı, perakendecilerin bu fiyat artışını tüketicilere yansıtması halindeki *passing-on* (aktarma) durumunun nasıl değerlendirileceği,⁵² çifte tazminat ödeme riskinin nasıl önleneceği vs. uzmanlık gerektiren konular

⁴⁹ Rakiplerin fiyatları birlikte tespit etmeleri (price fixing), en ağır rekabet hukuku ihlallerinden birini oluşturmaktadır. Serbest piyasa ekonomilerinde fiyatların arz ve talebe göre piyasa aktörleri tarafından serbestçe belirlenmesine izin verilmekle birlikte, fiyatların her bir teşebbüs tarafından bağımsız olarak değil de teşebbüslerce ortaklaşa belirlenmesine rekabet hukuku kuralları gereği izin verilmemektedir. 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinin (a) bendi gereği “[m]al veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi”ne yönelik anlaşma ya da uyumlu eylemler yasaklanmaktadır.

⁵⁰ Sağlayıcının, mal sattığı bayinin kendi satış fiyatını serbestçe belirlemesine engel olmak suretiyle bayinin tüketiciye perakende satış fiyatını, yani malın yeniden satış fiyatını, belirlemesine “yeniden satış fiyatının belirlenmesi” (“resale price maintenance”) adı verilmektedir. Rekabet kuralları uyarınca bayinin kendi satış fiyatını rekabet koşulları altında serbestçe belirlemesi gerekse de bayi için azami satış fiyatının getirilmesi veya perakende satış fiyatının sağlayıcı tarafından tavsiye edilmesi genellikle bir rekabet ihlali olarak değerlendirilmemektedir. 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği’nin 4. maddesinde “alıcının kendi satış fiyatını belirleme serbestisinin engellenmesi” durumunda ilgili dikey anlaşmanın söz konusu tebliğ kapsamında grup muafiyetinden yararlanamayacağı ifade edilmektedir. Ancak yine aynı maddede yer alan diğer bir hüküm uyarınca ise “taraflardan herhangi birinin baskısı veya teşvik etmesi sonucu sabit veya asgari satış fiyatına dönüşmemesi koşuluyla, sağlayıcının azami satış fiyatını belirlemesi veya satış fiyatını tavsiye etmesi”nin mümkün olduğu belirtilmektedir.

⁵¹ 4054 sayılı Kanun yalnızca “teşebbüs” veya “teşebbüs birliği” niteliği taşıyan gerçek veya tüzel kişilere uygulanabilir niteliktedir. Teşebbüs niteliği taşımayan birimler, örneğin bakanlıklar ya da belediyeler, 4054 sayılı Kanun’un kapsamı dışındadır. Bu terimlerin tanımı için bkz. 4054 sayılı Kanun m. 3.

⁵² Bu konuyla ilgili daha fazla bilgi için bkz. Kadir Baş, “Türk Hukukunda Rekabet İhlallerine İlişkin Tazminat Davalarında Passing-On Savunması ve Dolaylı Alıcı Kuralının Uygulanması: ABD ve AB Uygulamaları Işığında Değerlendirme ve Öneriler”, *Rekabet Dergisi*, 2011, 12(4), s. 3-74.

arasındadır. Bu nedenle, rekabet ihlalden doğan tazminat davalarını esastan karara bağlayabilmek için iktisat bilimine yabancı olmayan ve alanında uzman rekabet mahkemelerinin kurulması faydalı olacaktır.

D. Rekabet Davaları Asliye Ticaret Mahkemelerinde Görülebilir Mi?

Bilindiği üzere ticaret hukuku, Türkiye’de hukuk fakültelerinde okutulan bir anabilim dalıdır. Rekabet hukuku ise tartışmalı olmakla birlikte bu anabilim dalına dâhil bir bilim dalı olarak kabul görmektedir. Buradan çıkan sonuç ise anabilim dalının geneli kapsamındaki uyuşmazlıklar için uzmanlık mahkemeleri görev yapmaktayken, anabilim dalı mensuplarının bile yeri geldiğinde hâkim olmadığı, çok spesifik ve başlı başına bir uzmanlık alanı olan rekabet hukuku kapsamındaki uyuşmazlıklar için sadece genel görevli mahkemelerin bulunmasıdır. Üstelik rekabet hukuku, disiplinler arası (*interdisciplinary*) bir hukuk dalıdır ve bu nedenle belli ölçüde uzmanlığı gerektirmektedir. Bu durum bir çelişkidir. Bu çelişkinin en etkili çözüm yolu rekabet mahkemelerinin kurulmasıdır.

Alternatif bir seçenek olarak TTK’da değişiklik yapılarak, 4054 sayılı Kanun’dan doğan davalar da mutlak ticari dava olarak sayılabilir ve ticaret mahkemelerinin görev alanına girebilir. Literatürde bazı yazarlar, rekabet hukukundan doğan tazminat davaları kapsamında, ayrı bir ilk derece uzmanlık mahkemesi kurulması yerine, asliye ticaret mahkemelerinin ilk derece mahkemesi sıfatıyla tazminat davalarını görebileceğini ileri sürmüştür. Örneğin *Narbay ve Kesici*, tazminat davalarının “*ekseriyetle ticarî bir karakter*” gösterdiğini iddia ederek, rekabet hukukunda uzlaşma sağlanmak isteniyorsa, tazminat davasının taraflarına ve uyuşmazlığın ticari işletmeyle ilgili olup olmadığına bakılmaksızın, bu davalar için ticaret mahkemelerinin görevli hale getirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.⁵³

⁵³ Narbay ve Kesici, s. 235. Bunun nasıl olacağına ilişkin olarak ise yazarlar şunları kaydetmişlerdir: “...doğrudan RKHK md. 57-59 hükümlerine yapılacak ilâveyle anılan maddelerin uygulanmasından doğan ihtilafların, asliye ticaret mahkemelerinde görüleceği eklenmek suretiyle ‘özel bir mutlak ticarî dava’ kriteri öngörülmesi sağlanabileceği gibi; TTK md. 4’e yapılacak ilâve ile RKHK md. 57-59 arasındaki ihtilafların asliye ticaret mahkemeleri nezdinde görülmesi hükme bağlanarak, özel hukuk ayağından doğan uyuşmazlıkların ‘mutlak ticarî dava’ haline getirilmesi düşünülebilir.”

Benzer biçimde *Sekmen*, rekabet hukukunun özelliği, niteliği ve önemi nedeniyle bu hukuk dalından kaynaklanan tazminat davalarına bakmak konusunda asliye ticaret mahkemelerinin bir dairesinin görevlendirilmesinin uygun olacağını öne sürmüştür. Yazara göre tüketicilerin açacağı tazminat davalarının, rekabet ihlalinin bir haksız fiil olduğu gerekçesiyle, tüketici mahkemelerinde görülmesi mümkün olmayıp, bu tür davaların genel hükümler doğrultusunda asliye hukuk mahkemelerinde karara bağlanması gerekmektedir. Bu noktada genel hükümlerin uygulanmasının tazminat davalarının etkinliğini azaltacağını savunan yazar, tazminat davalarının etkinliğini sağlamak açısından asliye ticaret mahkemelerinin görevlendirilmesini savunmaktadır.⁵⁴

Düşüncemize göre bu görüşlere katılma imkânı bulunmamaktadır. Öncelikle tüketiciler, tüketici sıfatıyla yaptığı hukuki işlemlerden doğan tazminat davalarını tüketici hakem heyetleri veya tüketici mahkemelerinde açacaklardır. Bunun için asliye hukuk mahkemelerine işaret etmek, TKHK’yı açıkça yok saymak demektir. Üstelik tüketiciler, davada haksız çıksalar dahi tüketici hakem heyetlerinde açtıkları davalarda harç ve yargılama gideri de ödememektedirler (tüketici mahkemelerinde ise sadece karşı tarafın avukatına vekâlet ücreti ödemektedirler). Ticaret mahkemesinde bu tür davaların görülmesi halinde ise tüketiciler, harç ve yargılama gideri ödemek durumunda kalacaklardır.⁵⁵ Sonuç olarak ticaret mahkemelerinin görevli olmasını savunan her iki görüş de teorik temelden kısmen yoksun ve pratik açıdan isabetsizdir.

Kaldı ki ticaret mahkemelerinin görevlendirilmesine yönelik bir düzenleme yalnızca tazminat davaları için geçerli olabilecek olup, RK kararlarına itiraz için açılan iptal davalarının TTK sistematığı uyarınca ticari dava sayılabilmesi hukuken mümkün değildir. 4054 sayılı Kanun’dan doğan tazminat davaları, TTK anlamında mutlak ticari

⁵⁴ Orhan Sekmen, *Rekabet Hukukunda Tazminat Sorumluluğu*, Bilge Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 101.

⁵⁵ Rekabet mahkemelerinde tüketici sıfatıyla dava açan davacıların durumu için TKHK’daki tüketici mahkemesinde açılan davalardaki harç ve vekâlet ücretine ilişkin hükümlere (TKHK m. 73(2)-(3)) atıf yapılarak tüketicileri koruyan bir düzenleme yapılabilir.

dava olarak değerlendirilse bile, rekabet hukukundan doğan davalarda yukarıda bahsedilen adli yargı-idari yargı arasındaki iki başlılık ortadan kalkmış olmayacaktır. Bu yüzden sorunun asıl çözüm yolu asliye ticaret mahkemelerinin görevlendirilmesi değil, ilk derece mahkemesi olarak rekabet mahkemelerinin kurulmasıdır. Rekabet hukukundan doğan tüm davaların ticaret mahkemelerinde görülmesinin mümkün olmaması, rekabet mahkemelerinin kurulmasına ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

E. Geleceğe Yönelik Bir Tartışma: Toplu Dava Sorunu

Tazminat davalarında uygulanacak usul kuralları da önem arz etmektedir. Özellikle tazminat davaları açısından toplu dava (topluluk davası, sınıf davası) (*class action*) açılmasıyla ilgili bir mesele bulunmaktadır. Rekabet ihlalinin geniş kitleler zarar görmüşse (örneğin bayiler, müşteriler, tüketiciler), tazminat davalarının ayrı mahkemelerde görülme ihtimali doğacaktır. Yukarıda açıklandığı üzere mevcut durumda bayiler ticaret mahkemelerinde, tacir olmayan müşteriler asliye hukuk mahkemelerinde, tüketiciler ise tüketici mahkemelerinde dava açacaklardır. Hatta uğradığı zararın miktarına göre, aynı uyuşmazlık için olsa bile, bir tüketici hakem heyetine, diğeri ise tüketici mahkemesine başvurmak durumunda dahi kalabilecektir. Bu açıdan değerlendirildiğinde toplu davalara sağlayacağı kolaylık, rekabet mahkemelerinin en temel faydalarından biri olacaktır.

Belirtmek gerekir ki mevcut durumda, ülkemizde toplu dava şeklinde tazminat davaları açmak hukuken mümkün değildir. Türk hukukunda bir davada davacının, ancak kendi hukuki yararını korumak için dava açmasına izin verilmekte, bunun dışında başka bir kişinin hukuki yararını korumak üzere dava açması durumunda, bu dava hukuki yarar yokluğundan reddedilmektedir. Hal böyle olmakla birlikte ülkemizde son yıllarda dernek, sendika gibi tüzel kişilerin, üyelerinin menfaatlerini korumak amacıyla toplu dava açıp açamayacakları tartışılmaya başlanmıştır.⁵⁶ Nihayet HMK'da "topluluk davası", bir dava türü olarak yer almıştır. HMK m.113 uyarınca "[d]ernekler ve diğer tüzel kişiler, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının yahut temsil

⁵⁶ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 306.

ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, kendi adlarına, ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilir."

HMK'daki hüküm incelendiğinde topluluk davalarının, ancak tüzel kişiler tarafından ve üyelerinin menfaatlerinin korunması amacıyla açılabileceği anlaşılmaktadır.⁵⁷ Başka bir deyişle, Türk hukukunda gerçek kişilerin bir araya gelip toplu dava açması kabul edilmemektedir. Buna ek olarak, toplu dava açma gerekçeleri de sınırlı olarak sayılmıştır. Sınırlı sayılan durumlar arasında örneğin hakların tespiti, ihlalin önlenmesi veya durdurulması gibi yasal nedenler bulunmakta olup, uğranılan bir zararın tazminine ise bu bağlamda yer verilmemiştir. Bu da tazminat davalarının toplu dava biçiminde açılmasının önünde bir yasal engel oluşturmaktadır. Literatürde bazı yazarlar, haklı olarak, HMK'nun ilgili hükmünü, "*AB hukukun gerisinde kalmış bir düzenleme*" olarak nitelendirmişlerdir.⁵⁸

AB rekabet hukukunda, üye devletler nezdinde tazminat davalarının yaygınlaşmasını sağlamak üzere çalışmalar yapılmaktadır.⁵⁹

⁵⁷ Toplu davaya ilişkin bir hüküm de TKHK'da bulunmaktadır. TKHK m. 73(6) uyarınca "Tüketici örgütleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile Bakanlık; haksız ticari uygulamalar ve ticari reklamlara ilişkin hükümler dışında, genel olarak tüketicileri ilgilendiren ve bu Kanuna aykırı bir durumun doğma tehlikesi olan hâllerde bunun önlenmesine veya durdurulmasına ilişkin ihtiyati tedbir kararı alınması veya hukuka aykırı durumun tespiti, önlenmesi veya durdurulması amacıyla tüketici mahkemelerinde dava açabilir." HMK m. 113'de olduğu gibi TKHK m. 73(6)'da da ancak tüzel kişilerin davacı olabilmesine izin verilmiş ve dava açma nedenleri sınırlı olarak sayılmıştır.

⁵⁸ Erdem Büyüksağış ve Tuğçe Koyuncu, "Rekabet İhlallerinden Kaynaklanan Tazminat Davalarına İlişkin AB Yönergesi'nde Yer Alan Aktarma (Passing-On) Savunması ve Toplu Dava Hakkı", *BATİDER*, 2016, 32(1), s. 38.

⁵⁹ Bu bağlamda 2014/104 sayılı Rekabet İhlalinden Doğan Zararların Tazminine İlişkin Direktif (Directive 2014/104/EU on certain rules governing actions for damages under national law for infringements of the competition law provisions of the Member States and of the European Union [2014] OJ L349/1) Aralık 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu direktifte zararın kapsamı ve nasıl hesaplanacağı, zamanaşımı, rekabet otoritelerinin ihlal kararlarının tazminat davalarında delil kabul edilmesi, ihlale yol açan teşebbüslerin müteselsil sorumluluğu, dolaylı alıcı kuralı ve passing-on savunması, uzlaşma görüşmeleri gibi konularda düzenlemeler ve iyileştirmeler yapılmaktadır. Konuyla ilgili olarak bkz. Christopher Weidt, "The Directive on Actions for Antitrust Damages After Passing the European Parliament", *European Competition Law Review*, 2014, 35(9), s. 438-444; Stephen Wisking, Kim Dietzel ve Molly Herron, "European Commission Finally Publishes

Mehaz AB hukukundaki gelişmelerden AB üyeliği için aday ülke konumundaki Türkiye'nin de yararlanacağı tahmin edilmektedir.⁶⁰ Dolayısıyla ülkemizde de tazminat davalarının toplu dava biçiminde açılmasına imkân veren bir yasal düzenleme yapılabilir. Şayet ileride böyle bir düzenleme yürürlüğe girse bile, Türk yargı örgütünde tazminat davalarını farklı mahkemelerin karara bağlamaları nedeniyle toplu dava açılması *de facto* anlamsızlaşacaktır. Hâlbuki rekabet mahkemele-ri kurularak dolaylı alıcı olan ve zararları birbirine bağımlı olabilecek gerçek kişilerin **açacakları toplu tazminat** davaları bir arada görülebilir.⁶¹ Toplu davalara sağlayacağı kolaylık, rekabet mahkemelerine olan ihtiyacın ve bu mahkemelerin hiç de "gereksiz" olmadığını başka bir göstergesidir.

IV. Diğer Hukuk Sistemlerinde Rekabet Mahkemeleri Bulunmakta Mıdır?

Elbette rekabet mahkemeleri sadece Türk hukukuna özgü olmayacaktır; dünya çapında çeşitli ülkelerde de rekabet mahkemelerinin olduğu görülmektedir. Aslında rekabet mahkemelerinin "gereksiz" olmadığını başka bir kanıtı da, bu bağlamda başka ülkelerde de benzer mahkemelere yer verilmesidir. Diğer ülke uygulamaları incelendiğinde, Anglo-Sakson (Anglo-Amerikan) hukuk sistemi ile Kıta (Kara) Avrupası hukuk sistemine dâhil olan ülkeler arasında rekabet mahkemelerinin varlığı konusunda belirgin bir fark olduğu anlaşılmaktadır. Bu bölümde söz konusu iki hukuk sistemi üzerinden çeşitli ülke uygulamalarına değinilmektedir. Aşağıda ilk olarak İngiltere (Birleşik Krallık), Avustralya, Kanada, Güney Afrika ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) örnekleri incelenmektedir.

Measures to Facilitate Competition Law Private Actions in the European Union", *European Competition Law Review*, 2014, 35(4), s. 185-193.

⁶⁰ Hilal Utku, Belit Polat ve Seda Deniz, "Rekabet Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davalarında Usul Sorunları", *Rekabet Dergisi*, 2012, 13(1), s. 124-125.

⁶¹ Benzer bir görüş için bkz. Tuğçe Koyuncu, Rekabet Hukukunda Tazminat Davalarının Etkinliği Perspektifinden Toplu Dava Modelleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 128, Ankara, 2012, s. 81 ("...rekabet hukukunun uzmanlaşma gerektiren bir hukuk dalı olduğu da göz önüne alındığında, İngiltere'deki gibi rekabet ihlallerine bakmakla yetkilendirilmiş bir mahkemenin kurulması halinde katımlı grup davasına ilişkin çözümler uzun vadede değerlendirilebilecektir.)

A. Anglo-Sakson (Anglo-Amerikan) Hukuk Sisteminde Rekabet Mahkemeleri

1. İngiltere

Anglo-Sakson hukuk sisteminin beşiği İngiltere’de Rekabet Temyiz Mahkemesi (*Competition Appeal Tribunal*), İngiliz rekabet otoritesi olan Rekabet ve Piyasalar Otoritesi’nin (*Competition and Markets Authority*, CMA) ve sektörel düzenleyici kurumların⁶² verdiği kararların yargısal denetimini yapmaktadır.⁶³ 2002 yılında kurulan İngiliz Rekabet Temyiz Mahkemesi, Rekabet ve Piyasalar Otoritesi’nin verdiği kararlar için hukuka uygunluk denetimi makamı olduğu kadar, aynı zamanda rekabet ihlalinden doğan tazminat davalarını da karara bağlama organıdır. İngiliz rekabet hukukunda tazminat davaları gerek CMA, gerekse sektörel düzenleyici kurumların verdiği bir ihlal kararının ardından, gerekse herhangi bir ihlal kararı bulunmaksızın doğrudan, Rekabet Temyiz Mahkemesi veya İngiltere ve Galler Yüksek Mahkemesi (*High Court of England and Wales*) nezdinde açılabilir.⁶⁴

2. Avustralya

Avustralya rekabet hukukunda Avustralya Rekabet ve Tüketici Komisyonu’nun (*Australian Competition and Consumer Commission*) verdiği kararlar aleyhine, 1965 yılında bu yana faaliyet gösteren Avustralya Rekabet Mahkemesi’ne (*Competition Tribunal*) başvurulabilir. Avustralya Rekabet Mahkemesi’nin, Avustralya Federal Mahkemesi ile organik bağları bulunmaktadır. Avustralya Rekabet Mahkemesi’nin kendi kaynağı bulunmamakta, kaynak kullanımı Federal Mahkeme tarafından gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Federal Mahkeme’nin per-

⁶² İngiltere’de sektörel düzenleyici kurumlar şunlardır: Office of Communications (OfCOM), Office of Gas and Electricity Markets (OfGAS), Office of Rail and Road (ORR), Water Services Regulation Authority (OfWAT) ve Civil Aviation Authority (CAA). İngiliz hukukunda adı geçen sektörel düzenleyici kurumlar, İngiliz rekabet kanununu (Competition Act 1998) CMA ile birlikte uygulamaktadır. Richard Whish ve David Bailey, *EU Competition Law*, 8. Bası, Oxford University Press, Birleşik Krallık, 2015, s. 465.

⁶³ Bkz. <http://www.catribunal.org.uk/242/About-the-Tribunal.html> Erişim tarihi: 11.04.2017.

⁶⁴ Ahmet Fatih Özkan, “‘Brexit’ Sonrası İngiliz Rekabet Hukukunu Neler Bekliyor?”, *Rekabet Forumu*, 2016, Sayı: 104, s.11.

soneli Rekabet Mahkemesi'ne de yardımcı olmaktadır. Başvurular da Federal Mahkeme'ye yapılmaktadır.⁶⁵

3. Kanada

Kanada'da, 1986 yılından itibaren Kanada Rekabet Mahkemesi (*Competition Tribunal*) faaliyet göstermektedir. Kanada rekabet kanununun ihlali halinde soruşturma yapma yetkisi Kanada Rekabet Otoritesi'ndedir (*Competition Bureau*). Ancak Kanada Rekabet Otoritesi, İngiliz Rekabet ve Piyasalar Otoritesinde olduğu gibi kendi bünyesindeki uzmanların rekabet soruşturmasını yürüttüğü ve Kurul üyelerinin karar verdiği bir sistemle (*inquisitorial approach*) çalışmamaktadır. İngiltere ve Avustralya'daki sistemden farklı olarak Kanada'daki sistemde, rekabet soruşturmasını bir idari makam olan Kanada Rekabet Otoritesi yapmaktayken, bu soruşturmaların nihai kararını bir yargı makamu olan Kanada Rekabet Mahkemesi vermektedir (*prosecutorial approach*).⁶⁶

4. Güney Afrika

Kanada'da uygulanan sisteme benzer bir sistem, eski bir İngiliz sömürgesi ve diğer bir Anglo-Sakson ülkesi olan Güney Afrika'da da bulunmaktadır. Güney Afrika Rekabet Otoritesi'nin (*Competition Commission*) başlattığı rekabeti sınırlayıcı anlaşmalar ile hâkim duruma kötüye kullanılmasına ilişkin soruşturmalarda ve büyük ölçekli birleşme ve devralma dosyalarında karar mercii, 1998 yılında kurulan Güney Afrika Rekabet Mahkemesi'dir (*Competition Tribunal*). Rekabet Otoritesi, yalnızca küçük ve orta ölçekli birleşme ve devralma işlemlerini kendisi karara bağlayabilmektedir. Güney Afrika Rekabet Mahkemesi'nin kararlarına karşı ise Güney Afrika Rekabet Temyiz Mahkemesi'ne başvurulabilir (*Competition Appeal Court*).⁶⁷

5. Amerika Birleşik Devletleri

Temeli Anglo-Sakson hukuk sistemine dayanan Anglo-Amerikan

⁶⁵ Bkz. <http://www.competitiontribunal.gov.au/about> Erişim tarihi: 11.04.2017.

⁶⁶ Bkz. <http://www.ct-tc.gc.ca/Procedures/FAQs-eng.asp> Erişim tarihi: 11.04.2017.

⁶⁷ Bkz. <http://www.comptrib.co.za/about/faq/> Erişim tarihi: 11.04.2017.

hukuk sisteminin uygulandığı, üstelik modern rekabet hukukunun “beşiği” olan ABD’de ise ilginç bir biçimde genel mahkemelerden ayrı rekabet mahkemeleri faaliyet göstermemektedir. Rekabet hukuku davaları, diğer hukuk dallarından doğan davalar gibi, ABD’nin yargı birliğine dayanan mevcut yargı örgütü içerisinde görülmekte olup, ne federe düzeyde ne de federal düzeyde genel görevli mahkemelerden ayrı rekabet mahkemeleri yer almamaktadır. Federal düzeyde genel görevli mahkemeler arasında Eyalet Mahkemeleri (*District Courts*), Temyiz Mahkemeleri (*Courts of Appeals* veya *Appellate Courts*) ve son olarak Amerikan Federal Mahkemesi (*Supreme Court*) bulunmaktadır.⁶⁸

Aynı zamanda, pek çok rekabet hukuku sisteminden farklı olarak, ABD’de rekabet mevzuatının uygulanmasını sağlayan genellikle idari otoriteler değil (*public enforcement*), özel hukuk kişileridir (*private enforcement*). Özel hukuk kişilerine ek olarak idari makamlardan olan Adalet Bakanlığı Antitröst Dairesi (*Department of Justice*) ile Federal Ticaret Komisyonu (*Federal Trade Commission*) ve Eyalet savcıları da (*State attorneys general*) federal ve federe düzeyde rekabet hukukunun uygulanmasında rol oynamaktadır. ABD’de rekabet hukuku ağırlıklı olarak doğrudan mahkemeler tarafından uygulandığından, idari makamların kararlarına karşı yargıya başvurulması yerine eyalet mahkemelerinin kararlarına karşı temyiz mahkemelerine başvurulmasına daha sık rastlanmaktadır.

B. Kıta (Kara) Avrupası Hukuk Sisteminde Rekabet Mahkemeleri

Anglo-Sakson (Anglo-Amerikan) hukuk sisteminin uygulandığı ülkelerin aksine Kıta (Kara) Avrupası hukuk sistemine dâhil ülkelerde, genel olarak ayrı bir rekabet mahkemesi veya “rekabet yargısı” bulunmamaktadır. Bu hukuk sisteminde rekabet hukukuna ilişkin davalar, bazı ülkelerde adli yargıda bazı ülkelerde ise idari yargıda görülse de, mevcut genel bir yargı kolu içerisinde karara bağlanmaktadır. Aşağıda Almanya, Fransa, İtalya, Avusturya ve Hollanda örnekleri incelenmektedir.

⁶⁸ ABD yargı örgütü hakkında daha fazla bilgi için bkz. <http://www.uscourts.gov/sites/default/files/understanding-federal-courts.pdf> Erişim tarihi: 11.04.2017.

1. Almanya

Almanya'da Alman Rekabet Otoritesi'nin (*Bundeskartellsamt*) kararlarına karşı Düsseldorf Eyalet Mahkemesi'ne (*Oberlandesgericht Düsseldorf*) itirazda bulunulabilir. Söz konusu mahkemenin kararlarının yargısal denetimi ise Alman Federal Mahkemesi (*Bundesgerichtshof*) tarafından yapılmaktadır. Düsseldorf Eyalet Mahkemesi'nin iki, Alman Federal Mahkemesi'nin ise bir dairesi rekabet hukukunda uzmanlaşmıştır.⁶⁹

Almanya'da tazminat davaları ise ilk derece mahkemesi niteliğindeki ilgili bölge mahkemelerinde (*Landgerichte*) açılmaktadır. Bölge mahkemelerinin kararlarının vakıa ve hukuka uygunluk denetimi (*Berufung*), mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki eyalet mahkemeleri (*Oberlandesgericht*) tarafından yapılmaktadır. Eyalet mahkemelerinin kararlarının hukuki denetimi (*Revision*) için ise Alman Federal Mahkemesi'ne başvurulabilir.⁷⁰

2. Fransa

Fransız rekabet hukukunda Fransız Rekabet Otoritesi'nin (*Autorité de la Concurrence*) kararlarına karşı ilk önce Paris İstinaf Mahkemesi'ne (*Cour d'appel de Paris*), sonrasında ise Fransız Yargıtayı'na (*Cour de Cassation*) başvurulabilir.⁷¹ Yukarıda ifade edildiği üzere Fransa'da rekabet otoritesinin kararlarının hukuka uygunluk denetimini yapmak üzere idari yargı değil, adli yargı makamları görevlendirilmiştir. Tazminat davaları ise adli yargı ilk derece mahkemelerinde (asliye hukuk veya ticaret) açılmaktadır. Bu mahkemelerin verdiği kararlara karşı yine Paris İstinaf Mahkemesi'ne, sonrasında ise Fransız Yargıtayı'na başvurulabilir.⁷²

3. İtalya

İtalya'da İtalyan Rekabet Otoritesi'nin verdiği (*Autorità Garante*

⁶⁹ Bkz. http://unctad.org/sections/wcmu/docs/tdrbpconf6p019_en.pdf Erişim tarihi: 11.04.2017.

⁷⁰ Bkz. <https://iclg.com/practice-areas/competition-litigation/competition-litigation-2017/germany> Erişim tarihi: 11.04.2017.

⁷¹ Bkz. http://www.autoritedelaconurrence.fr/user/standard.php?id_rub=177&id_article=465 Erişim tarihi: 11.04.2017.

⁷² Bkz. <https://iclg.com/practice-areas/competition-litigation/competition-litigation-2017/france> Erişim tarihi: 11.04.2017.

della Concorrenza e del Mercato, AGCM) kararlara karşı Roma'da bulunan Bölge İdare Mahkemesi'ne (*Tribunale Amministrativo Regionale del Lazio*) itiraz edilebilir. Bölge İdare Mahkemesi'nin nihai olmayan kararlarına ilişkin olarak İtalyan Danıştay (Consiglio di Stato) nezdinde temyiz yoluna başvurulabilir.

İtalya'da iptal davaları idari yargıda görülmekteyken, rekabet ihlalden doğan tazminat davaları ise adli yargı mahkemelerinde görülmektedir. İlk derece adli yargı mahkemelerinin verdiği kararlara karşı ilgili mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki Temyiz Mahkemesi'ne (*Corte di Appello*) başvurulabilir. Temyiz Mahkemesi'nin kararlarının hukuki denetimi ise İtalyan Yüksek Mahkemesi (*Corte di Cassazione*) tarafından yapılmaktadır.⁷³

4. Avusturya

Kıta (Kara) Avrupası hukuk sistemine dâhil bir ülke olsa da Avusturya'da, tıpkı Kanada ve Güney Afrika'da uygulanan sistemde olduğu gibi, Avusturya Rekabet Otoritesi'nin (*Bundeswettbewerbshörde*) başlattığı soruşturmalarda nihai karar verme yetkisi Avusturya Kartel Mahkemesi'ne (*Kartellgericht*) aittir. Avusturya Kartel Mahkemesi, Viyana Temyiz Mahkemesi'nin (*Oberlandesgericht Wien*) uzmanlaşmış bir dairesi olup, Avusturya rekabet mevzuatını uygulamakla görevlidir.

Avusturya Kartel Mahkemesi'nin kararlarına karşı ise Avusturya Federal Mahkemesi (*Oberster Gerichtshof*) bünyesinde uzmanlaşmış bir birim olan Avusturya Kartel Yüksek Mahkemesi'ne (*Kartellobergericht*) başvurulmaktadır. Avusturya Rekabet Otoritesi, kararlarını kendisi veremediğinden, ilgililer bu otoritenin değil Avusturya Kartel Mahkemesi'nin kararlarına itiraz edebilmektedir. Avusturya'da tazminat davaları ise adli yargı ilk derece mahkemelerinde (asliye hukuk veya ticaret) açılmaktadır.⁷⁴

⁷³ Bkz. <https://iclg.com/practice-areas/competition-litigation/competition-litigation-2017/italy> Erişim tarihi: 11.04.2017.

⁷⁴ Bkz. <https://iclg.com/practice-areas/competition-litigation/competition-litigation-2017/austria> Erişim tarihi: 11.04.2017.

5. Hollanda

Hollanda’da ayrı bir ilk derece rekabet mahkemesi bulunmamakla birlikte, rekabet hukukundan doğan davalar için genel temyiz mahkemesinden ayrı olarak özel görevli bir temyiz mahkemesi oluşturulmuştur. Hollanda’nın rekabet otoritesi olan Tüketiciler ve Piyasalar Otoritesi’nin (*Autoriteit Consument & Markt*) kararlarının iptali için ilk olarak Rotterdam’da bulunan Bölge Mahkemesi’ne (*Arrondissement-rechtbank te Rotterdam*), sonrasında ise temyiz mercii olarak Lahey’de bulunan Ticaret ve Sanayi Temyiz Mahkemesi’ne (*College van Beroep voor het bedrijfsleven*) başvurulmaktadır.⁷⁵

İdari yargıda genel görevli Temyiz Mahkemesi’nden (*Raad van State*) ayrı olarak, yine idari yargı bünyesinde Ticaret ve Sanayi Temyiz Mahkemesi sadece rekabet hukukuyla değil, örneğin telekomünikasyon hukuku gibi üst bir başlık olarak “ekonomi hukuku” kapsamına giren diğer hukuk dallarından doğan davalar için de temyiz incelemesi yapmaktadır.⁷⁶ Hollanda örneği, Kıta (Kara) Avrupası hukuk sistemine dâhil ülkelerde de rekabet davaları için, yüksek mahkeme derecesinde de olsa, ayrı bir uzmanlık mahkemesi oluşturulabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Hollanda’da rekabet ihlalden doğan tazminat davaları ise adli yargı bünyesinde bulunan ilk derece mahkemesi niteliğindeki ilgili bölge mahkemelerinde (*Rechtbanken*) açılmaktadır. Bölge mahkemelelerinin verdiği kararların vakia ve hukuka uygunluk denetimi için ilgili bölge mahkemesinin yargı çevresindeki ve adli yargı bünyesindeki temyiz mahkemelerine (*Gerechtshoven*) başvurulabilir. Temyiz mahkemelerinin kararlarının hukuki denetimi ise Hollanda Yüksek Mahkemesi (*Hoge Raad der Nederlanden*) tarafından yapılmaktadır.⁷⁷

⁷⁵ George Cumming ve Mirjam Freudenthal, *Civil Procedure in EU Competition Cases Before the English and Dutch Courts*, Kluwer Law International, Birleşik Krallık, 2010, s. 179.

⁷⁶ Bkz. <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/College-van-Beroep-voor-het-bedrijfsleven/Paginas/default.aspx> Erişim tarihi: 13.04.2017.

⁷⁷ Bkz. <http://www.lexadin.nl/wlg/courts/nofr/eur/lxctned.htm> Erişim tarihi: 13.04.2017.

V. Nasıl Bir Rekabet Mahkemesi Kurulmalıdır?

A. Önerilen Senaryo: Rekabet Mahkemelerinin İlk Derece Mahkemesi Derecesinde Kurulması

1. Rekabet Mahkemeleri İçin Adli Yargı Çatısı

Rekabet mahkemelerinin nasıl olmasına ilişkin ilk akla gelen ve en radikal model bunların “ilk derece mahkemesi” derecesinde kurulmasıdır. İlk derece mahkemeleri, davanın ilk kez görülerek karara bağlandığı ve verdiği kararlara karşı üst derece mahkemelerine ve koşulları varsa yüksek mahkemeye başvurulduğu mahkemelerdir.⁷⁸ Rekabet mahkemeleri ilk derece mahkemesi olarak örgütlenecek olursa RK kararlarına karşı açılan iptal davaları ile rekabet ihlallerinde zarar görenlerce doğrudan (*stand-alone action*) veya RK tarafından verilen bir ihlal kararının ardından (*follow-on action*) açılan tazminat davaları ilk olarak rekabet mahkemeleri tarafından karara bağlanacaktır. Rekabet mahkemelerinin kararlarına karşı üst derece mahkemelerine istinaf, yüksek mahkemeye de temyiz yoluna başvurulabilecektir.

Rekabet mahkemelerinin, ilk derece mahkemesi derecesinde kurulması durumunda söz konusu mahkemelerin adli yargı çatısı altında mı, yoksa idari yargı çatısı altında mı olması sorusu gündeme gelecektir. Öncelikle konusunu iktisadi faaliyetlerin oluşturduğu rekabet hukukunun sükeleri, ağırlık olarak özel hukuk gerçek ve tüzel kişileridir.⁷⁹ Bunun dışında, RK’ya bildirilmesi gereken birleşme ve devralma işlemlerinde ortaklık yapılarının belirlenmesinde özel hukukun bir dalı olan ticaret hukukunun belirgin bir rolü bulunmaktadır.⁸⁰ Ayrıca, rekabet ihlalden doğan tazminat sorumluluğu, özel hukuktaki “haksız fiil” esa-

⁷⁸ Medeni usul hukukunda ilk derece mahkemesine alternatif olarak “bidayet mahkemesi”, “hüküm mahkemesi” veya “yerel (mahalli) mahkeme” ibareleri de kullanılmaktadır. Bkz. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 85.

⁷⁹ Serbest piyasa ekonomilerinde iktisadi faaliyette bulunanlar ise özel teşebbüslerdir. Bu itibarla rekabet hukuku, piyasada serbest ve adil rekabet düzenini sağlamak amacıyla özel teşebbüslere uygulanan kurallar bütünüdür. Şüphesiz bu kurallar kamu teşebbüslerine de uygulanabilir niteliktedir. Zira 4054 sayılı Kanun kapsamında kamu ve özel teşebbüs ayrımı yapılmamaktadır.

⁸⁰ Ateş, s. 351 (“...teşebbüslerin birleşme ve devralma işlemleri... gibi konularda ekonomik bütünlük, tek kontrol, ortak kontrol, belirleyici etki, ciro gibi bazı rekabet hukuku kavramlarının yorumunda ticaret hukuku mevzuatı, uygulaması ve öğretisinden de önemli ölçüde yararlanılabilmektedir.”)

sına dayanmaktadır.⁸¹ Son olarak, rekabet mahkemeleri için örnek model olan Fikri ve Sınâî Haklar Mahkemeleri de adli yargı çatısı altında örgütlenmiştir. Tüm bu nedenler göz önüne alındığında, rekabet mahkemeleri için idari yargı değil, adli yargı bünyesi tercih edilmelidir.⁸²

2. Rekabet Mahkemelerinde Görev Alabilecek Hâkimler ve Uzmanlar

Rekabet mahkemeleri oluşturulurken bir uzmanlık mahkemesi olan aile mahkemelerinin örgütlenmesinden yararlanılmalıdır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun aile hukuku kitabından doğan uyuşmazlıkları karara bağlamakla görevli mahkemeler aile mahkemeleridir. Aile mahkemelerini genel görevli mahkemelerden ve diğer uzmanlık mahkemelerinden ayıran bir özelliği de bünyesinde pedagog, psikolog ve sosyal araştırmacı gibi uzman niteliğindeki kişilerin bulunmasıdır (4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 5).⁸³ Özellikle velayet ve evlat edinmeye ilişkin davalarda çocukların korunması gereğiyle aile mahkemeleri bünyesindeki psikologlar tarafları dinler ve bir rapor hazırlar. Yine aile mahkemelerinde görev yapan hâkimlerin de tercihan aile hukuku alanında lisansüstü eğitim (yüksek lisans veya doktora) yapmış olmaları aranmaktadır (m. 3). Bu düzenlemeyle hâkimlerin konuya ilişkin uzmanlık düzeyinin artırılması hedeflenmektedir.

⁸¹ Konuyla ilgili olarak bkz. Kerem Cem Sanlı, "Türk Rekabet Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu", *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-I*, 4 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2003, s. 211-276.

⁸² Ayrıca bkz. Haluk Arı, "Rekabet Kurulu'na 5728 sayılı Kanunla Verilen, Cezalara İlişkin Yönetmelik Çıkarma Yetkisinin Kanunilik İlkesi Bağlamında Değerlendirilmesi", *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-VI*, 4-5 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2008, s.357 ("...rekabet hukukuna ilişkin hukuk kurallarının oluşumu özel hukuk menseldir. Dolayısıyla, özel hukuk menseli olan kuralları idari makamlar tatbik ediyor diye bunu mutlak surette idari yargıya vermek gerekmez.").

⁸³ Kanunda yer alan uzmanlardan psikolog, psikolojiyle uğraşan kimsedir. Psikolog, bireylerin duygu ve düşüncelerini, davranışlarını, zekâ ve yeteneklerini anlamaya çalışarak, onların davranışlarını düzeltmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olur ve onların çevreleriyle olan uyum sürecindeki sorunları inceleyip çözüm yolları sunmaya çalışır. Pedagog, eğitim bilimi uzmanıdır. Özellikle çocuklarla ilgili çalışmalar yapan pedagog, çocukların sosyal problemlerinin çözümüyle ilgilenir. Sosyal çalışmacı ise insanların sosyal hayatıyla ilgili çalışmalar yapan sosyal hizmet uzmanıdır. Aziz Serkan Arslan, "Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı ve Yargılama Usulü", *Ankara Barosu Dergisi*, 2010, Yıl: 68, Sayı: 2010/1, s. 192.

Rekabet mahkemelerinde görev alacak hâkimlerin de rekabet hukukunda lisansüstü eğitim yapmış olması aranabilir. Türkiye’de doğrudan rekabet hukuku üzerine yüksek lisans veya doktora programları bulunmasa da, ekonomi hukuku veya özel hukuk başlıkları altında rekabet hukukuyla ilgili dersler içeren programlar mevcuttur. Bu türden lisansüstü programlarda hâkim adaylarının rekabet hukuku alanında –ki rekabet hukuku pek çok açıdan hala bakir bir alandır– yüksek lisans ve doktora tezi yazması mümkündür. Daha da önemlisi davalarda rekabet hukukçularının zayıf kaldığı karmaşık ekonomik konuların çözüme kavuşturulmasını sağlamak üzere, kurulacak rekabet mahkemeleri bünyesinde ekonomist, ekonometrist, istatistikçi vb. uzmanlar görev yapabilir. Bu sayede mevcut uygulamadaki bilirkişilik kurumunun rolü azalır, davalar daha hızlı ve objektif biçimde sonlandırılabilir.

3. Rekabet Mahkemelerinin Görev Alanı

Görev, belirli bir davaya o yerdeki (il veya ilçedeki) ilk derece mahkemelerinden hangisi tarafından bakılacağını belirtir.⁸⁴ Asliye hukuk mahkemesi derecesinde kurulabilecek rekabet mahkemeleri ile diğer adli yargı mahkemeleri arasındaki ilişki, HMK anlamında “görev” ilişkisi olarak düzenlenmelidir (m. 1 vd.). Belli bir yargı çevresinde bir rekabet mahkemesinin bulunması halinde, rekabet davaları özel görevli bu rekabet mahkemesinde görülmelidir. Zira özel görevli mahkemelerin görevi, genel görevli mahkemelerin görevinden önce gelmektedir.⁸⁵ Ayrı bir rekabet mahkemesinin bulunmadığı yargı çevrelerinde ise dava, rekabet mahkemesi sıfatıyla asliye hukuk mahkemelerinde açılmalıdır.⁸⁶ Göreve ilişkin bu durum, yine HMK bağlamında bir “dava şartı” olarak kabul edilmelidir (m. 114(1)(c)). Rekabet mahkemelerinin görev alanı, 4054 sayılı Kanun’un uygulanmasından doğan her türlü dava ile kanunla öngörülen diğer davalar olmalıdır.

⁸⁴ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 191.

⁸⁵ *ibid.*

⁸⁶ 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 6(2). maddesinde asliye hukuk mahkemelerinin, sulh hukuk mahkemelerinin görevleri dışında kalan ve özel hukuk ilişkilerinden doğan her türlü davalara bakacağı, ancak özel kanunlarla kurulan mahkemelerin görevlerinin saklı olduğu belirtilmektedir. Buradan hareketle belli bir il merkezinde veya ilçede bir rekabet mahkemesinin bulunmadığı durumlarda, 4054 sayılı Kanun’dan doğan davalar rekabet mahkemesi sıfatıyla o yerdeki asliye hukuk mahkemeleri tarafından görülebilecektir.

Literatürde de bazı yazarlar rekabet mahkemelerinin ilk derece ve uzmanlık mahkemesi statüsünde kurulmasını savunmaktadır. Örneğin Ateş, rekabet davalarının “bir ihtisas mahkemesince denetlenmesi[nin] ülkemiz bakımından yerinde olaca[ğ]ını” ifade ettikten sonra, bu doğrultuda “bir ‘Rekabet İhtisas Mahkemesi’ kurulma[sını], bu mahkeme[nin] hem Rekabet Kurulu kararlarının hukuka uygunluğunu denetleme[sini] hem de rekabet ihlalinin kaynaklanan kişisel zararlar için özel hukuk alanında ortaya çıkan ihtilaflara bakma[sı]” gerektiğini ileri sürmüştür.⁸⁷ (Haluk) Arı, bir rekabet mahkemesinin kurulması gerektiğini, rekabet hukukuna ilişkin tüm konulara tamamen bu mahkemenin karar vermesini ve bunun bir tercihten öte bir zorunluluk olduğunu ileri sürmüştür.⁸⁸ (Zekeriyya) Arı da tazminat davaları açısından “ihtisas mahkemelerinin” kurulmasının yerinde olacağı görüşündedir.⁸⁹

4. Rekabet Mahkemelerinin Yetkisi

Yetki, bir davanın hangi yerdeki (il veya ilçedeki) görevli mahkeme tarafından görüleceğini ifade eder.⁹⁰ Yetki açısından öncelikle Rekabet Kurumu’nun bulunduğu yer mahkemesi olması nedeniyle her hâlükârda Ankara’da rekabet mahkemeleri kurulmalıdır.⁹¹ İş yükünün ağırlığına göre diğer yargı çevrelerinde de (örneğin İstanbul, İzmir, Bursa vs.) rekabet mahkemeleri kurulabilir. Ayrıca iş yükünün ağırlığına göre yine rekabet mahkemesi bünyesinde birden fazla daire kurulması da gündeme gelebilir. İlk olarak HMK’daki genel yetki kuralı (m. 6) uyarınca, davalının yerleşim yerinde rekabet mahkemesi varsa bu mahkeme genel yetkili olmalıdır. Bunun dışında, yine HMK’daki haksız fiil halindeki özel yetki kuralında (m. 16) olduğu gibi, tazminat konusu rekabet ihlalinin işlendiği yer veya zararın meydana geldiği yer ya da zararı görenin yerleşim yeri mahkemesi de özel yetkili sayılmalıdır. Yine sözleşmeden doğan davalarda yetki (m. 10),

⁸⁷ Ateş, s. 181.

⁸⁸ Arı, s. 348.

⁸⁹ Zekeriyya Arı, Rekabet Hukukunda Danışıklılık Kavramı ve Hukuki Sonuçları, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2004, s. 235.

⁹⁰ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 201.

⁹¹ İş yoğunluğu göz önüne alındığında Ankara il merkezinde rekabet mahkemelerinin kurulmasının yeterli olacağı, bunun yanında hukuk yargılamalarında olduğu gibi Ankara’nın Sincan ya da Gölbaşı gibi ilçelerinde ayrı rekabet mahkemelerinin kurulmasına gerek olmayacağı düşünülebilir.

şubenin bulunduğu yer mahkemesinin yetkisi (m. 14) vb. diğer özel yetki kurallarının da uygulanması gündeme gelebilir.

Genel ve özel yetki kurallarından farklı olarak medeni usul hukukunda bir de “kesin yetki” kavramı bulunmaktadır. Kesin yetki kuralının geçerli olduğu bir dava, yalnızca mevzuatta belirtilen kesin yetkili mahkemede açılabilir. Ancak kesin yetki kuralı istisnadır.⁹² Rekabet mahkemelerinin yetkisi açısından kesin yetkiden kaçınılmalıdır. Bunun nedeni iptal davaları ile tazminat davalarının aynı mahkemede görülecek olması ve bu iki davanın birbirleriyle olan yakın ilişkisidir. Örneğin davanın RK kararının iptaline ilişkin olması halinde Ankara rekabet mahkemeleri kesin yetkili olarak kabul edilmemelidir. Mesela Ankara dışındaki rekabet mahkemelerinde açılan bir tazminat davası kapsamında davacının tazminat istemine karşı, davalının da RK kararının iptalini talep ettiği bir durumda şayet kesin yetki kuralı olursa iptal istem için Ankara rekabet mahkemelerinde dava açılması gerekecektir. Dolayısıyla kesin yetkinin neden olmaması gerektiğinin anlaşılması için rekabet davalarında izlenilecek yargılama usulü incelenmelidir.

5. Rekabet Davalarında İzlenilecek Yargılama Usulü

İlk derece rekabet mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte hem RK kararlarının iptali davaları, hem de rekabet ihlali nedeniyle açılacak tazminat davaları aynı mahkemede görüleceğinden, bu davaların birbirleriyle olan ilişkisi özel olarak düzenlenmelidir. Öncelikle tazminat davası kapsamında rekabet mahkemesi, konuyla ilgili olarak RK’nın herhangi bir kararı bulunmuyorsa,⁹³ ilk önce rekabet ihlalinin araştırıp bu konuda kendisi bir tespit yapmalıdır. Rekabet mahkemesi ihlalin varlığını tespit ederse,⁹⁴ tazminat talebini karara bağlamalı ve şartları

⁹² Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s.219.

⁹³ Konuyla ilgili olarak RK’nın hâlihazırda devam eden bir incelemesi veya soruşturması bulunması durumunda rekabet mahkemelerinde hüküm verilebilmesi, idari bir makam olan RK’nın tespitine bağlı olacağından, HMK’daki “bekletici sorun” (m. 165) kurumu uyarınca rekabet mahkemeleri tazminat davası kapsamında yargılamayı RK’nın konuyla ilgili nihai kararını vermesine kadar bekletebilir.

⁹⁴ Tazminat davası kapsamında rekabet mahkemesinin ihlal tespiti yapması halinde, RK’nın nasıl bir yol izleyeceği üzerine düşünülmelidir. Bir mahkemenin ihlal tespiti yapmasının ardından 4054 sayılı Kanun’u uygulamakla görevlendirilmiş RK’nın, konuya ilişkin olarak bir soruşturma açması ve adı geçen kanunla öngö-

oluşmuşsa da tazminata hükmetmelidir. Eğer RK konuyla ilgili olarak şikâyetin reddine (veya soruşturma sonucu bir ihlalin bulunmadığına) karar vermişse, davacı ya bu karara karşı doğrudan iptal davası açmalı ya da açtığı tazminat davası kapsamında tazminat talebinden önce ilk olarak RK kararının iptalini rekabet mahkemesinden talep etmelidir.

Başka bir alternatif olarak, RK'nın konuyla ilgili olarak verdiği bir ihlal kararının bulunması halinde, rekabet mahkemelerinde açılacak tazminat davasında ilgili karar rekabet ihlalinin varlığına ilişkin bir "takdiri delil"⁹⁵ oluşturmalıdır (*prima facie evidence*). Bilindiği üzere mahkemelerin verdikleri kararlar, "kesin hüküm" halini aldıktan sonra hukuk âleminde ve bu arada diğer mahkemeler nezdinde "kesin delil" olarak değerlendirilirken, mahkemeler dışında kuruluşların, örneğin kamu kuruluşlarının, verdiği kararlar ise mahkemeler nezdinde ancak "takdiri delil" olabilir. Buradan hareketle RK'nın ihlal kararı, rekabet mahkemelerinde görülecek tazminat davalarında yalnızca "takdiri delil" olabilecektir. Yani rekabet mahkemeleri, RK'nın ihlal kararıyla hukuken bağlı olmayacak ve gerektiği takdirde bunun aksini kararlaştırabilecektir. RK'nın ihlal kararının takdiri delil olması sonucu, ihlalin bulunmadığını iddia eden davalı bu iddiasını ispat ile yükümlü olacaktır.⁹⁶

Literatürde RK kararlarının kesin delil olmasına sıcak bakılma-

rülen kamusal menfaati sağlamak amacıyla, rekabet mahkemesi tarafından verilen ihlal kararının gereğini yerine getirmek üzere teşebbüslerin bir önceki mali yıldaki ciro bilgileri ile ağırlaştırıcı ve hafifletici nedenleri de dikkate alarak teşebbüslere idari para cezası uygulamasının uygun olacağı ileri sürülebilir.

⁹⁵ Bir delil eğer hâkimi bağlayıcı nitelikte ise kesin delil, eğer hâkim tarafından serbestçe değerlendirilebiliyor ise takdiri delildir. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 384-385.

⁹⁶ Belirtmek gerekir ki bu uygulama mehz mevzuatla da uyumlu olacaktır. Yukarıda adı geçen 2014/104 sayılı Rekabet İhlalinden Doğan Zararların Tazminine İlişkin Direktif'in kabul edilmesiyle birlikte AB düzeyinde rekabet otoritelerinin verdiği ihlal kararlarının, tazminat davaları kapsamında delil olma konusu net kurallara bağlanmıştır. Söz konusu direktifin 9. maddesinin 1. fıkrasına göre bir üye devletin kendi rekabet otoritesinin verdiği ihlal kararları, o üye devletin kendi mahkemelerinde görülen tazminat davaları kapsamında kesin delil olarak değerlendirilmektedir. Direktifte bu husus "aksi kanıtlanamayacak biçimde ortaya koyulmuş" (irrefutably established) şeklinde ifade edilmiştir. Direktifin 2. fıkrası uyarınca ise başka üye devletlerin rekabet otoriteleri tarafından verilen ihlal kararları, bir üye devletin kendi mahkemelerinde görülen tazminat davaları kapsamında en azından takdiri bir delil (*prima facie evidence*) olarak değerlendirilmektedir.

maktadır. Örneğin *Güven*, adli yargıya başvurulduğu sırada RK’nın mevcut bir ihlal kararının olması halinde, RK kararının bir mahkeme kararı olmaması nedeniyle kesin delil oluşturmayacağını ve mahkeme tarafından ancak takdiri delil olarak dikkate alınabileceğini belirttikten sonra, RK kararının Danıştay incelemesinden geçerek kesinleşmiş olması halinde ise ilgili Danıştay kararının adli yargıdaki tazminat davalarında kesin delil olacağına dikkat çekmektedir.⁹⁷ Aynı şekilde İnan da RK’nın bir yargı organı olmayıp idari bir makam olduğu, bu nedenle adli yargıda çatısı altındaki mahkemeleri RK’nın idari kararlarıyla bağlı tutmanın mümkün olmadığı, bunun yargı bağımsızlığıyla çelişeceği görüşündedir.⁹⁸ Her hâlükarda RK’nın kararları kesin delil olmasa da, RK’nın 20 yıllık rekabet hukuku deneyimi düşünüldüğünde, rekabet mahkemeleri tarafından göz ardı edilemeyecek nitelikte olacaktır.⁹⁹

RK’nın verdiği ihlal kararlarının takdiri delil olması sonucu ortada bir rekabet ihlalinin bulunmadığını ispat edebilmek açısından davalı, tazminat davasına dayanak teşkil eden RK kararının iptalini mahkemeden talep edebilmelidir. Tazminat davası kapsamında eğer davalı RK kararına karşı itiraz ederse, yani ortada bir rekabet ihlalinin bulunmadığını iddia ederse, rekabet mahkemeleri tazminat istemini karara bağlamadan önce HMK anlamında bir “ön sorun” (m. 164) olarak RK kararının hukuki denetimini yapmalıdır.¹⁰⁰ Usul ekonomisi açısından RK kararına itiraz talebi ayrı bir dava açılmak suretiyle, başka bir deyişle karşı dava şeklinde incelenmemeli, davacı tarafından açı-

⁹⁷ Pelin Güven, “Rekabet Hukukuna Dayalı Tazminat Davalarının Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-V, 6-7 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2007, s. 226.

⁹⁸ Nurkut İnan, “4054 Sayılı Rekabet Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuk Hükümlerine Eleştirisel Bir Bakış”, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-II, 9 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2004, s. 63.

⁹⁹ Ayrıca, rekabet mahkemeleriyle birlikte adli yargı-idari yargı iki başlılığı da ortadan kalkacağından adli yargıda tazminat davası devam ederken, idari yargıda RK kararının istinaf sürecinde Bölge İdare Mahkemesi veya Danıştay tarafından onaylanması durumunda, kesinleşmiş bu kararın ihlal için bir kesin delil oluşturması ve mevcut durumdaki gibi bu hususun davacıya yaşatabileceği sorunlar da hiç doğmayacaktır.

¹⁰⁰ Görülmekte olan bir davada uyuşmazlığın esasının karara bağlanmasından önce çözümlenmesi gereken bazı talı sorunlar ortaya çıkabilir. Bu gibi hallerde mahkemenin, davanın esası hakkında karar verebilmesi için önce bu sorunları çözmesi gerekir. Bu tür sorunlara “ön sorun” adı verilmektedir. Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 475.

lan tazminat davası bağlamında öncelikle karara bağlanması gereken bir ön sorun olarak değerlendirilmelidir. Tazminat davası kapsamında RK'nın verdiği ihlal kararının rekabet mahkemesi tarafından iptal edilmesi durumunda, ortada bir rekabet zararı da kalmayacağından, tazminat istemi reddedilmelidir.

Son olarak, herhangi bir tazminat istemi olmaksızın sadece RK kararının iptalinin talep edildiği durumlarda ise (örneğin şikâyeti reddedilen teşebbüsün, kararın iptalini talep ederek yeniden soruşturma açılmasını sağlamak istemesi) davalının Rekabet Kurumu olması nedeniyle genel yetkili mahkeme Ankara rekabet mahkemeleri olmalıdır. Sonuç olarak, tazminat davası bağlamında davalının RK'nın ihlal kararının iptalini talep edebilmesi nedeniyle, iptal davaları kesin yetki kuralına tabi olmamalıdır. İptal davası açabilmek için Ankara rekabet mahkemelerinin kesin yetkili sayılması halinde, iptal davaları yalnızca bu mahkemelerde açılmak durumunda kalacağından, ama tazminat davası ihlalin gerçekleştiği veya zararın doğduğu yer mahkemesinde de açılacağından, genel görevli mahkemelerde ayrı rekabet mahkemelerinin kurulmasının bir anlamı kalmayacaktır. Ayrıca bu ihtimalde, adli yargı-idari yargı örneğindeki gibi yeni bir iki başlılığın doğması gündeme gelebilecektir.

6. Rekabet Mahkemelerinde Dava Açma Süresi ve Zamanaşımı

Rekabet mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte, hâlihazırda zaten çeşitli belirsizlikler içeren tazminat davası açma süresi ile RK kararlarının iptali için dava açma süresine ilişkin düzenleme yapılması da faydalı olacaktır. Öncelikle iptal davası açabilmek için RK'nın kararını vermesinin ardından belli bir süre sınırı olmalıdır. 4054 sayılı Kanun'un "*Kurul Kararlarına Karşı Yargı Yolu*" madde başlıklı 55. maddesinde herhangi bir süre öngörülmediğinden, mevcut durumda 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) uyarınca RK kararlarının iptali istemiyle açılacak davalar için dava açma süresi 60 gündür.¹⁰¹ Rekabet mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte RK kararlarının iptali

¹⁰¹ İYUK m. 7 uyarınca "[d]ava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay'da ve idare mahkemelerinde altmış ve vergi mahkemelerinde otuz gündür."

adli yargı mahkemelerine bırakılabileceğinden idari yargı için geçerli 60 günlük bu süre yerine, HMK'da adli yargıda istinaf için öngörülen 2 hafta (m. 345) veya temyiz için öngörülen 1 aylık (m. 361) sürelerden birinin, örneğin daha uzun olması nedeniyle 1 aylık sürenin, uygulanması düşünülebilir.

Ancak tazminat davası kapsamında davalının yukarıda açıklan-
dığı üzere iptal isteminde bulunması halinde ise normalde iptal dava-
sı için süre sınırı bu kadar kısa olmamalıdır. Tazminat davası RK'nın
verdiği bir ihlal kararının ardından açılmışsa ve RK'nın kararına karşı
iptal davası açma süresi de geçmişse, davalının RK kararının iptali ist-
eminde bulunamayacağını kabul edilmesi davalının rekabet ihlali-
nin yokluğunu ispat etmesini güçleştirecektir. Bu nedenle, tazminat
davası kapsamında iptal istemine ilişkin süre RK kararının verilmesin-
den itibaren her hâlükârda 10 yıl olmalıdır. 10 yıllık süre, bir taraftan
davalının rekabet ihlalinin yokluğunu ispat etmesini kolaylaştıracak,
diğer taraftan da hukuk güvenliğinin sağlanması ve yargılama ma-
kamlarının geçmişteki olaylarla uzun süre meşgul edilmemesi açısin-
dan makul bir süre olacaktır. Son olarak, tazminat davası açısından
ise zamanaşımı, rekabet zararının ve failin öğrenilmesinin ardından
BK m. 72'ye uygun olarak 2 yıl ve 10 yıl olmalıdır.¹⁰² Tazminat davası
öncesi RK'ya başvurulması halinde ise zamanaşımı kesilmelidir.

B. Gerçekçi Senaryo: İstinaf Mahkemeleri Bünyesinde Rekabet Hukukunda Uzman Ayrı Bir Daire Oluşturulması

1. İstinaf Kanun Yolu ve İstinaf Mahkemelerinin Oluşumu

Yukarıda bahsi geçen önerilen senaryonun ardından bu bölüm-
de ifade edilen modelin "gerçekçi senaryo" olarak adlandırılmasının
nedeni, Türk yargı örgütünde Temmuz 2016 tarihinden itibaren isti-
naf kanun yolunun yürürlüğe girmesi ve istinaf incelemesi yapacak

¹⁰² Belirtmek gerekir ki rekabet ihlalinden doğan tazminat davalarında zamanaşımı konusu, 4054 sayılı Kanun'da düzenlenmemiştir. Yargıtay'ın son tarihli kararlarında rekabet ihlalinden doğan tazminat davalarında zamanaşımının başlangıcı olarak davacının RK'ya başvuru tarihi esas alınmakta ve süre açısından ise 5236 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 20. maddesinin 3. fıkrasına gönderme yapılmaktadır. Kabahatler Kanunu'nun adı geçen maddesine göre "[n]ispi idari para cezasını gerektiren kabahatlerde zamanaşımı süresi sekiz yıldır." Yargıtay 11. HD, 27.10.2015 tarih ve E.2015/3450, K.2015/11139 sayılı karar (Kazancı İBB).

bölge adliye ve idare mahkemelerinin kurulmasıdır. İstinaf öncesinde ayrı bir rekabet mahkemesi kurulması cazip bir modeldi. Ancak istinaf sonrası, temyiz kanun yoluna ek bir de istinaf kanun yolunun devreye girmesiyle birlikte ilk derece adli yargı mahkemeleri ile Yargıtay ve ilk derece idare mahkemeleri ile Danıştay arasına bir de sırasıyla bölge adliye mahkemeleri ve bölge idare mahkemeleri eklenmiştir. Başka bir deyişle, Türkiye’de üç dereceli bir yargılama sistemine geçilmiştir.¹⁰³ Bu ilişkide ilk derece mahkemesi safhası tamamlanmadan doğrudan istinaf yoluna veya istinaf yolu “bypass edilerek” doğrudan temyiz yoluna başvurulamamaktadır.

İstinafın uygulanmaya başlanmasıyla hem ilk derece mahkemelerinde, hem istinaf merciinde, hem de temyiz merciinde aynı anda rekabet hukuku alanında uzmanlaşma sağlanması pek mümkün görünmemektedir. Başka bir deyişle, istinafın ardından yargı makamları nezdinde rekabet hukuku alanında uzmanlaşma sağlama açısından gerçekçi yol, istinaf mahkemelerinde rekabet hukukundan doğan davalara bakan ayrı bir daire oluşturmaktır. Üstelik Türkiye’de istinaf mahkemeleri kurulurken tam da bu doğrultuda hareket edilmiştir. Örneğin Ankara Bölge Adliye Mahkemesi kurulurken asliye ticaret mahkemelerinde görev yapan hâkimlerin bir bölümü yeni açılacak Ankara Bölge Adliye Mahkemesi’nde ticaret hukukuyla ilgili davaların görüleceği daireye, iş mahkemelerinde görev yapan hâkimlerin bir bölümü ise yine iş hukukuyla ilgili davaların görüleceği daireye atanmıştır.

2. Rekabet Mahkemeleri İçin İstinaf Mahkemesi Modeli

İstinaf mahkemelerinde uzman dairelerin oluşturulması yöntemi rekabet hukukunda uzmanlaşma açısından da uygulanabilir niteliktedir. Bu doğrultuda rekabet hukukundan doğan davaların istinaf incelemesinin, bölge adliye veya bölge idare mahkemeleri nezdinde kurulacak ayrı bir daire tarafından yapılması düşünülebilir. Mevcut durumda, Danıştay bünyesinde rekabet hukukuyla ilgili davalar tek bir daire (13. Daire) tarafından incelenerek karara bağlanmaktadır.¹⁰⁴

¹⁰³ Arslan/Yılmaz/Taşpınar Ayvaz, s. 86.

¹⁰⁴ 31.12.2016 tarih ve 29935 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Danıştay Başkanlık Kurulu’nun 29.12.2016 tarih ve 2016/72 sayılı kararında belirtildiği üzere hâlihazırda Danıştay 13. Dairesi’nin görevleri arasında, diğerleri meyanında, 4054 sayılı Kanun’dan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü bulunmaktadır.

Temyiz merciinde tek bir dairenin rekabet hukukundan doğan davalara bakması belli bir bilgi birikimi ve uzmanlık oluşumu açısından isabetlidir. Ancak aynı durum Ankara İdare Mahkemeleri ve Ankara Bölge İdare Mahkemesi açısından geçerli değildir; iptal davaları Ankara İdare Mahkemeleri bünyesinde herhangi bir dairenin önüne gelebileceğinden uzmanlaşmış bir daire bulunmamaktadır. Ankara Bölge İdare Mahkemesi henüz çok yeni olup, rekabet hukukunda uzmanlaşma sağlanamamıştır.

Literatürde de üst (istinaf) veya yüksek mahkemelerde ayrı bir rekabet dairesi oluşturulması görüşü hâkimdir. İnan, Danıştay’da bir “rekabet dairesi”nin oluşturulmasını savunmak suretiyle konuyu gündeme getiren belki de en eski yazardır.¹⁰⁵ Kumcu da RK kararlarının, gerek hukuki gerekse iktisadi birikime sahip “uzmanlaşmış bir üst mahkeme” tarafından denetlenmesi gerektiğine dikkat çekmiştir.¹⁰⁶ Yine 4054 sayılı Kanun’u hazırlayan komisyon üyeleri de RK kararlarının iktisadi yönünün bulunması nedeniyle idari yargının görevli olmasını öngördüklerini hatırlattıktan sonra, buna uygun olarak Danıştay’ı işaret ettiklerini ve ilerleyen dönemde Danıştay içerisinde hukuk ve iktisatçıların bulunduğu “özel bir daire” kurulacağını düşündüklerini kaydetmişler, ancak Danıştay Kanunu’nda buna ilişkin gerekli değişikliğin yapılmadığını vurgulamışlardır.¹⁰⁷ İstinafla birlikte ise rekabet hukukunda uzmanlaşmanın sağlanması için istinaf mahkemelerine işaret edilmektedir.¹⁰⁸

02.06.2004 tarihinde 5183 sayılı Kanunla, 2575 sayılı Danıştay Kanunu’nda yapılan değişikliğin ardından 2005 yılında kurulan Danıştay 13. Dairesi’nden önce, rekabet hukukuna ilişkin davalar Danıştay 10. Dairesi tarafından incelenip karara bağlanmaktaydı. Literatürde 13. Daire kurulmadan önce, 10. Dairenin “torba daire” olduğuna ve RK kararlarının yargısal denetimi için gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olmadığına yönelik eleştiriler bulunmaktaydı. Nurkut İnan, “Rekabet Hukukunun Diğer Disiplinlerle İlişkisi”, Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları Serisi No: 1, Ankara, 1999, s. 19.

¹⁰⁵ *ibid.*

¹⁰⁶ Ercan Kumcu, Rekabet Üzerine Denemeler, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 2008, s. 67.

¹⁰⁷ Atay, s. 101.

¹⁰⁸ Mehmet Mete Başbuğ, Rekabet Hukuku Yargılamalarına Yeni Bir Model: Rekabet İhtisas Mahkemeleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 143, Ankara, 2015, s. 60 (“[Rekabet mahkemesi] için görevli mahkemenin, adli yargı yerlerinde kurulacak istinaf mahkemeleri olan Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM) içerisinde teşekkül etmesi; yetkili mahkemenin ise Rekabet Kurumunun da bulunduğu yer olan Ankara Bölge Adliye Mahkemeleri olarak belirlenmesi gerektiği düşünül-

Ülkemizde hâlihazırdaki eğilim göz önüne alındığında rekabet hukukunda uzmanlaşmanın istinaf mahkemeleri nezdinde ayrı bir daire kurulmak suretiyle sağlanması, ayrı ilk derece rekabet mahkemelerinin kurulmasından daha yüksek bir olasılıktır. Bu nedenle İngiltere ve Avustralya gibi ülkelerde uygulanmakta olan sistemin, kanun koyucu tarafından Türkiye için model alınması düşük bir ihtimaldir. Yine rekabet hukukundan doğan davalar için ayrı bir daire oluşturulması yerine Hollanda'daki gibi ayrı bir temyiz mahkemesinin kurulması da Türk yargı örgütüne yabancı bir yöntemdir. Kaldı ki ABD, Almanya ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde bile ilk derece rekabet mahkemelerinin bulunmadığı dikkate alındığında Türkiye'de bu tür mahkemelerin kurulmasının, rekabet hukukuna atfedilen değer de dikkate alındığında, bir hayalden öteye gidemeyeceği dahi söylenebilir.

Sonuç olarak Türkiye'de rekabet hukukunda uzmanlaşma, hâlihazırda iptal davalarıyla sınırlı olmak üzere ve yalnızca Danıştay nezdinde bulunmakta olup, ilk derece mahkemeleri ve istinaf mahkemeleri nezdinde bir uzmanlaşma söz konusu değildir. Ancak her ne kadar temyiz mahkemesi nezdinde bir uzmanlaşma sağlanmış olsa da ilk derece mahkemeleri nezdinde bir düzenlemeye gidilmeksizin uzmanlaşmanın tam olarak hayata geçirilmesi, özellikle de mevcut sistemdeki adli yargı-idari yargı iki başlılığının ortadan kaldırılması mümkün değildir. Unutulmaması gereken başka bir gelişme de istinafın yürürlüğe girmesinin ardından iptal davalarında temyiz yoluna başvurudaki parasal sınırın 120.000 TL'ye çıkarılmış olmasıdır. Bu nedenle RK'nın verdiği kararların bir bölümü daha Danıştay'a ulaşmadan istinaf aşamasında kesinleşecek, bu da Danıştay 13. Daire'deki uzmanlığın önemini azaltabilecektir.

Sonuç

AB'ye üyelik sürecinde ülkemizde 1994 yılında 4054 sayılı Kanun yürürlüğe koyulmuş, bu kanunu uygulamakla görevli ve yetkili olan Rekabet Kurumu kurulmuş, böylece bakanlık bünyesinde bir birim

mektedir. Ankara Bölge Adliye Mahkemelerindeki bir dairenin rekabet hukuku konusunda ihtisaslaşması ve Kurul kararlarının ilk derece yargı denetiminin bu mahkemede yapılması, temyiz merciinin ise Yargıtay'ın ilgili Hukuk Dairesi olmasını önermekteyiz.”)

olan Tüketicinin ve Rekabetin Korunması Genel Müdürlüğü’nden ilgili görev ve yetkiler alınarak, idari ve mali özerklik tanınan bu kuruma devredilmiştir. Buna karşın, RK kararlarının iptali için başvuru idari yargı ile rekabet ihlalden doğan tazminat davalarının görüldüğü adli yargı çatısı altındaki genel görevli mahkemelerden ayrı olarak, uzmanlık mahkemesi niteliğinde bir “rekabet mahkemesi” oluşturulmamıştır. Rekabet mevzuatıyla hemen hemen aynı zaman dilimi içerisinde yasalaşan fikri mülkiyet mevzuatının uygulanmasından doğan davaların görüldüğü Fikri ve Sınai Haklar Mahkemeleri örneğinin aksine, rekabet mahkemeleri konusu kanun koyucunun gündemine hiçbir zaman girememiş, literatürde de yeterince tartışılmamıştır.

Türkiye’deki mevcut sistem, aslında birbirinden ayrı düşünüle-meyecek ve birbiriyle yakından ilgili olan iptal davaları ile tazminat davaları için iki ayrı yargı kolu öngörmektedir. Adli yargı-idari yargı arasındaki bu iki başlılık ve davanın taraflarına göre farklı mahkemelerin görevli olması sorunu dışında, bir de Yargıtay’ın içtihatları sonucu tazminat davalarının akıbeti iptal davalarına bağlı hale gelmiştir. Bu sorunlara bir çözüm bulabilmek amacıyla, iptal ve tazminat davalarının aynı yargı koluna dâhil mahkemelerde, bu bağlamda rekabet mahkemelerinde görülmesi daha isabetli olacaktır. Rekabet mahkemelerinin gerekli olup olmadığı kimilerine göre tartışılabilirse de faydalı olacağı tartışmasızdır. AB’ye uyum sürecinde rekabet mevzuatı yürürlüğe koymuş Türkiye, rekabetin gelişimine uzmanlık mahkemelerinin kurulmasıyla katkıda bulunmalıdır. Türk yargı örgütüne aykırılık oluşturmayacağı düşünülen rekabet mahkemeleri, gerek nispeten genç bir hukuk dalı olan rekabet hukukunun gelişimine, gerekse bu hukuk dalına ilişkin yargı makamları nezdinde uzmanlaşmanın sağlanmasına katkıda bulunacaktır.

Ülkemizde rekabet hukukundan doğan davalar için ilk derece mahkemesi derecesinde olmasa da yüksek mahkeme nezdinde ayrı bir daire oluşturulmak suretiyle uzmanlık sağlanmaya çalışılmaktadır. 2005 yılında 13. Dairenin kurulmasının ardından Danıştay nezdinde, iptal davalarıyla sınırlı olarak, uzmanlık bulunmaktadır. Ancak RK kararlarına karşı açılan iptal davaları Ankara İdare Mahkemelerinin herhangi bir dairesinin önüne gelebildiğinden ve Temmuz 2016 tarihinde faaliyet geçen Ankara Bölge İdare Mahkemesi bünyesinde henüz rekabet hukukunda uzmanlaşma sağlanamadığından ilk derece ve istinaf

mahkemeleri nezdinde aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Diğer taraftan, tazminat davaları açısından ise Yargıtay nezdinde uzmanlık söz konusu değildir. Yargıtay içtihatları sonucu RK tarafından verilen bir ihlal kararının bulunmadığı durumlarda tazminat davalarının önü fiilen kapalı olduğundan, adli yargıda rekabete ilişkin uzmanlık eksikliği de pek fazla hissedilmemektedir.

Bu makalede rekabet hukuku alanında uzman hâkimlerden oluşan, karmaşık iktisadi konularda mahkemeye yardımcı olabilecek ekonomist, ekonometrist, istatistikçi vb. uzmanların da görev yapabileceği, yalnızca rekabet hukukundan doğan davaları inceleyecek, adli yargı bünyesinde ve asliye hukuk mahkemesi derecesinde rekabet mahkemelerinin kurulması savunulmaktadır (önerilen senaryo). Ancak istinaf kanun yürürlüğe girmesinin ardından, bu modelin cazibesini kaybettiği söylenebilir. Türkiye’deki mevcut eğilim, istinaf mahkemeleri nezdinde ayrı daireler kurmak suretiyle uzmanlık sağlama biçimindedir. Bu eğilim göz önüne alındığında, istinaf mahkemeleri nezdinde ayrı bir daire kurularak rekabet hukukuyla ilgili davaların bu dairenin önüne gelmesine ilişkin düzenlemenin hayata geçirilmesi daha olasıdır (gerçekçi senaryo). Rekabet mahkemelerinin genellikle Anglo-Sakson hukuk sistemine dâhil ülkelerde bulunduğu ve ABD, Almanya ve Fransa gibi gelişmiş ülkelerde dahi ilk derece rekabet mahkemelerine rastlanmadığı dikkate alındığında, Türkiye’de rekabet mahkemelerinin kurulmasının belki de çok uzak bir ihtimal olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Ardıyok Şahin, Doğal Tekeller ve Düzenleyici Kurumlar, Türkiye İçin Düzenleyici Kurum Modeli, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 9, Ankara, 2002
- Arı Zekeriyya, Rekabet Hukukunda Danışıklılık Kavramı ve Hukuki Sonuçları, Seçkin Kitabevi, Ankara, 2004
- Arı Haluk, “Rekabet Kurulu’na 5728 sayılı Kanun’la Verilen, Cezalara İlişkin Yönetmelik Çıkarma Yetkisinin Kanunilik İlkesi Bağlamında Değerlendirilmesi”, Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-VI, 4-5 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2008, s. 241-286
- Arslan Aziz Serkan, “Türk Aile Mahkemelerinin Yapısı ve Yargılama Usulü”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2010, Yıl: 68, Sayı: 2010/1, s. 187-204
- Arslan Ramazan, Yılmaz Ejder ve Taşpınar Ayvaz Sema, Medeni Usul Hukuku, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016

- Aslan İ. Yılmaz, *Tüketici Hukuku Dersleri*, 6. Bası, Ekin Kitabevi, Bursa, 2016
- Atay Ender Ethem, “Fransız İdare Hukukunda Bağımsız İdari Otoriteler (BİO’lar): Rekabet Konseyi”, *Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları Serisi No: 6*, Ankara, 2000
- Ateş Mustafa, *Rekabet Hukukuna Giriş*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013
- Ayhan Rıza, “Son Değişikliklerle Ticarî Dava ve Ticaret Mahkemelerinin Görev Sahası Hakkında Getirilen Yenilikler, *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015, 1(1), s. 13-64
- Ayhan Rıza, Özdamar Mehmet ve Çağlar Hayrettin, *Ticari İşletme Hukuku*, 9. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016
- Backes Chris ve Eliantonio Mariolina, “Administrative Law”, J. Hage ve B. Akkermans (der), *Introduction to Law*, Springer, 2014 içinde s. 189-209
- Badur Emel, *Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 6, Ankara, 2001
- Baş Kadir, “Türk Hukukunda Rekabet İhlallerine İlişkin Tazminat Davalarında Passing-On Savunması ve Dolaylı Alıcı Kuralının Uygulanması: ABD ve AB Uygulamaları Işığında Değerlendirme ve Öneriler”, *Rekabet Dergisi*, 2011, 12(4), s. 3-74
- Başbuğ Mehmet Mete, *Rekabet Hukuku Yargılamalarına Yeni Bir Model: Rekabet İhtisas Mahkemeleri*, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 143, Ankara, 2015
- Bilgili Fatih ve Bilgili Ertan Bilgili, *Ticari İşletme Hukuku*, 6. Bası, Dora Yayınları, Bursa, 2016
- Büyüksağış Erdem ve Koyuncu Tuğçe, “Rekabet İhlallerinden Kaynaklanan Tazminat Davalarına İlişkin AB Yönergesi’nde Yer Alan Aktarma (Passing-On) Savunması ve Toplu Dava Hakkı”, *BATİDER*, 2016, 32(1), s. 3-45
- Cumming George ve Freudenthal Mirjam, *Civil Procedure in EU Competition Cases Before the English and Dutch Courts*, Kluwer Law International, Birleşik Krallık, 2010
- Eğerci Ahmet, *Rekabet Kurulu Kararlarının Hukuki Niteliği ve Yargısal Denetimi*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 12, Ankara, 2005
- Gözler Kemal, *Anayasa Hukukuna Giriş*, 25. Bası, Ekin Kitabevi, Bursa, 2016
- Gözler Kemal, *İdare Hukuku Dersleri*, 7. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa, 2008
- Gözübüyük Şeref, *Yönetmelik Yargısı*, 35. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016
- Güven Pelin, “Rekabet Hukukuna Dayalı Tazminat Davalarının Mahkeme Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-V*, 6-7 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2007, s. 211-259
- Güzel Oğuzkan, “Türk Rekabet Hukuku Uygulamasında Yargının Rolü: Onbir Yıllık Deneyimin Sonuçları”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-IV*, 7 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2006, s. 187-231
- İnan Nurkut, “4054 Sayılı Rekabet Korunması Hakkında Kanun’un Özel Hukuk Hükümlerine Eleştirel Bir Bakış”, *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-II*, 9 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2004, s. 43-66

- İnan Nurkut, "Rekabet Hukukunun Diğer Disiplinlerle İlişkisi", Rekabet Kurumu Perşembe Konferansları Serisi No: 1, Ankara, 1999
- Kayhan Fahrettin, "Türk Patent Enstitüsü'nün Marka Hakkının Tescili Sürecinde Aldığı Kararların İptal Davası", *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2003/4, 2003, s. 25-50
- Koyuncu Tuğçe, Rekabet Hukukunda Tazminat Davalarının Etkinliği Perspektifinden Toplu Dava Modelleri, Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 128, Ankara, 2012
- Kumcu Ercan, Rekabet Üzerine Denemeler, Rekabet Kurumu Yayınları, Ankara, 2008
- Kurt Konca Nesibe, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Asliye Ticaret Mahkemeleri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 15, 2013, s. 79-125
- Kuru Baki, *Medeni Usul Hukuku*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2016
- Narbay Şafak ve Kesici Buğra, "Rekabet Hukukunun İhlâlinden Kaynaklanan Tazminat Davalarında Görevli ve Yetkili Mahkeme Üzerine 'Kısa Bir Değerlendirme'", *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 2015, s. 207-262
- Özkan Ahmet Fatih, "'Brexit' Sonrası İngiliz Rekabet Hukukunu Neler Bekliyor?", *Rekabet Forumu*, 2016, Sayı: 104, s. 5-15
- Rekabet Kurumu, 2014-2018 Stratejik Raporu, 2014, <http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FG%C3%BCncel%2Fraporlar%2Fplan11.pdf>
Erişim tarihi: 24.04.2017
- Rekabet Kurumu, 5. Yıllık Rapor, Ankara, 2003
- Sanlı Kerem Cem, "Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları: Genel Bakış ve Sorunlar", K.C.Sanlı (der.), *Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları*, XII Levha Yayıncılık, 2013 içerisinde s. 15-82
- Sanlı Kerem Cem, "Türk Rekabet Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu", *Rekabet Hukukunda Güncel Gelişmeler Sempozyumu-I*, 4 Nisan, Erciyes Üniversitesi, Kayseri, 2003, s. 211-276
- Sekmen Orhan, *Rekabet Hukukunda Tazminat Sorumluluğu*, Bilge Yayınevi, İstanbul, 2013
- Tan Turgut, *İdare Hukuku*, 5. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2016
- Tanrıver Süha, *Medeni Usul Hukuku: Cilt 1 Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016
- Ulusoy Ali, *İdari Yaptırımlar*, On İki Levha Yayıncılık, Ankara, 2013
- Utku Hilal, Polat Belit ve Deniz Seda, "Rekabet Hukukunda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davalarında Usul Sorunları", *Rekabet Dergisi*, 2012, 13(1), s. 129-162
- Weidt Christopher, "The Directive on Actions for Antitrust Damages After Passing the European Parliament", *European Competition Law Review*, 2014, 35(9), s. 438-444
- Whish Richard ve Bailey David, *EU Competition Law*, 8. Bası, Oxford University Press, Birleşik Krallık, 2015
- Wisking Stephen, Dietzel Kim ve Herron Molly, "European Commission Finally Publishes Measures to Facilitate Competition Law Private Actions in the European

Union", *European Competition Law Review*, 2014, 35(4), s. 185-193

Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi, 01.03.2006 tarih ve E.2005/108, K.2006/35 sayılı karar

Anayasa Mahkemesi, 16.02.2012 tarih ve E.2011/35, K.2012/23 sayılı karar

Yargıtay Kararları

Yargıtay 11. HD, 23.06.2006 tarih ve E.2005/3755, K.2006/7408 sayılı karar

Yargıtay 11. HD, 27.10.2015 tarih ve E.2015/3450, K.2015/11139 sayılı karar

Yargıtay 19. HD, 01.11.1999 tarih ve E.1999/3350, K.1999/6364 sayılı karar

Yargıtay 19. HD, 29.11.2002 tarih ve E.2002/2827, K.2002/7580 sayılı karar